

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE
CUPRINZÂND BULETINUL SECȚIEI SOCIAL-ECONOMICĂ A „ASTREI”

Anul III
N-rul 10

Comitetul de direcție: Vasile Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, I. Lupaș,
Onisifor Ghibu, M. Șerban, N. Ghiulea, V. C. Osvadă și Ion Clopoțel

Un exemplar
Lei 12

CLUJ, DUMINECĂ 7 MARTIE 1926

C U P R I N S U L :

<i>PROBLEME SOCIALE: Biopolitică și democrație</i>	<i>Ion Clopoțel</i>
<i>Educația cooperatis'ă</i>	<i>N. Ghiulea</i>
„Legile” lui Platon	<i>Șt. Bezdechi</i>
<i>ACTUALITĂȚI: Paradoxe</i>	<i>Gavril Todica</i>
<i>Intre frați</i>	<i>Verax</i>
<i>Dintr'un oraș ardelean</i>	<i>Pelerinul</i>
<i>Epigrame</i>	<i>V. Bogrea</i>
<i>Marele cotidian al Ardealului</i>	<i>L. Paukerow</i>
<i>Universitatea din Cluj și realitatea românească</i>	<i>H. Trandaft</i>
<i>PROBLEME ECONOMICE: Proprietatea agrară mijlocie</i>	<i>N. Ghiulea</i>
<i>Lupta de clasă</i>	<i>I. Mehedințeanu</i>
<i>BULETINUL ASTREI: Impulsul cercetărilor economice</i>	<i>Ion Clopoțel</i>
<i>DISCUȚII LITERARE: Literatură pentru copii</i>	<i>L. Ghergariu</i>
<i>SATE, ORAȘE, REGIUNI: Aspecte din Munții Apuseni de Tr. Mayer</i>	<i>Cezar Cristea</i>
<i>CRONICA MEDICO-SOCIALĂ: Un sanatoriu pentru studenții tuberculoși. — Un ciclu de conferințe al Astrei medicale. — Profesori clujeni la București. — Esperanto și medicina — I. O. V. — Reacțiunea depopulării. — Institutul contra cancerului</i>	<i>Dr. Aurel Voina</i>
<i>CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Teatru („Antonia” de Lengyel Menyhért; Turneul Manolescu — soții Bulandra). — Conferințe (Th. Capidan: Românii din Peninsula Balcanică; Fl. Ștefănescu-Goangă: Profilul psihologic). — Cărți reviz'e, ziare (Gândirea: Korunk)</i>	<i>B. & B.</i>
<i>SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ—FINANCIARĂ: Reforma agrară în Transilvania. — Exportul petrolului. — România la Salonic. — Banca Națională și Ardealul. — Politica monetară. — Colete postale externe. — Exportul păcurii. — Moartea fusului. — Politică economică de sfârșit de regim</i>	<i>N. Ghiulea</i>
<i>FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALE: „România de Nord”. — Violenta în literatura juridică. — Șomajul în Anglia. — Cinematograful și publicul. — Penetrația germană în Italia. — Exportul săreii. — Permisele ziariștilor pe C. F. R. — Bibliografie.</i>	

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIREI NO. 8
CALEA VICTORIEI NO. 51

Abonamente: Pe un an 600 lei. — Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite. În America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

SOCIETATEA DE MÂINE

COMITETUL DE DIRECȚIE: V. Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, Ioan Lu-
paș, Onisifor Ghibu, M. Șerban, N. Ghiulea, V. C. Osvadă și Ioan Clopoșel.

COLABORATORI: T. Albani, D. Antal, N. Bagdasar, I. Băilă, Ax. Banciu,
A. P. Bănuț, V. Bogrea, dr. L. Borcea, dr. Al. Borza, Tr. Brăileanu, N. Buta,
O. Boitoș, I. Breazu, A. Buteanu, S. Cioran, Al. Ciura, A. Cotruș, I. Cristea,
dr. E. Dăianu, N. Dașcovici, dr. Aurel Dobrescu, Silviu Dragomir, I. Duma,
A. Esca, Mircea Florian, I. Flueraș, Vladimir Ghidionescu, N. Hoiescu, Ovi-
diu Hulea, dr. Danil Ciugureanu, dr. Azente Iancu, dr. I. Iacobovici, Petru
Ilcuș, Emil Isac, D. B. Ionescu, dr. Ioan Iosif, dr. Victor Jinga, Iosif Jumanca,
dr. C. Lacea, I. I. Lapedatu, Victor Lațiu, dr. Aurel Lazăr, dr. A. Magier, ing.
Macșai, Aug. Maior, dr. Sabin Manuilă, Simion Mehedinti, Ștefan Mețeș, dr.
Zaharia Munteanu, Teodor Neș, dr. Ioan Nandriș, Sabin Opreanu, Zenovie
Păclișanu, Horia Petra-Petrescu, Ecaterina Pitiș, dr. Gh. Popovici, Septimiu
Popa, Ghiță Popp, Constantin Popescu, dr. Gh. Preda, dr. Octavian C. Puș-
cariu, Sextil Pușcariu, dr. Cornel Radu, Ion Iosif Schiopul, Valeriu Seni, dr.
P. Sergescu, dr. Gh. Sglimbea, Victor Stanciu, Vasile Stoica, dr. M. Șerban,
G. Șerban, dr. Dom. Stanca, Fl. Ștefănescu-Goangă, P. Suciș, dr. M. Suciș-
Sibiianu, C. Sudețeanu, inginer Șubituș, Gavril Todica, D. Tomescu. Isaia
Tolan, Vasile Vlaicu, dr. Aurel Voina, T. O. Vornic, dr. N. Zigre.

REPREZENTANȚI IN PROVINCIE:

Oradea-Mare: prof. Iosif Pogan
Cernăuți: prof. Vasile Gherasim
Alba-Iulia: prof. Horia Teculescu
Blaj: prof. Alex. Lupeanu și Șt. Pop
Turda: prof. Teodor Murășanu
Brașov: ziarist Vasile Munteanu
Ludoșul de Murăș: prot. Romul Popa
Lugoș: Pavel Grecu, redacția „Cartea
Satelor“
Timișoara: ziarist Octavian David și
Valeriu Linca
Careii-mari: Ion Vida
Zălau: prof. Ghergariu
Județul Făgăraș: preot Mircea Tomas
(Tohanul vechiu)

Sibiu: prof. Gh. Maior și Elie Măgean
Târgul-Mureș: Traian Popa
Maramureș: I. Bârlea și dr. V. Filipciuc
Hațeg: prof. Ștefan Gherman
Sfântu-Gheorghe: dr. Ioan Popa
Cohalm: protop. Emilian Stoica
Beiuș: protop. Petru E. Papp
Poiana-Sărată (Săcuime) pr. I. Rafiroiu
Săliște prof. Alex. Iosif
Sighișoara: Șerban G. Șerban
In București: G. Vlădescu-Răcoasa
In Paris: Adrian Corbul
In Roma: N. Buta
In Berlin: N. Bagdasar

Almanahul Presei Române

să nu lipsească din nici o
casă de cărturar român!

Comandați-l la Sindicatul Presei, Cluj, trimițând banii
înainte (100 lei ediția de lux și 50 lei ediția simplă).

Magazin de candelabre pt. Ardeal S. A.

Cluj, Calea Regele Ferdinand II.

**Mare depozit de lămpi
și material electric!!**

Vânzare en-gros și en-detail

ARONSON

MARE CASĂ DE EXPEDIȚIE ȘI
TRANSPORT, CU LEGĂTURILE CELE
MAI SIGURE IN ȚARĂ ȘI STREINĂTATE
FIRMĂ VECHĂ DE PERFECTĂ INCREDERE

B R A Ș O V,

Piața Libertății

(CASA VECHĂ A SFATULUI ORĂȘENESC)

SCHMOLL-PASTA
CREMĂ RENUMITĂ DE GHETE — BRAȘOV

FABRICA DE PIELĂRIE

GHETE, CURELE
DE TRANSMISIE

PIELĂRIE FINĂ

**FRĂȚII
RENNER**

& CO.

SOC. AN. — CLUJ

ADRESA TELEGR.: „DERMATA“

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactorșef:

ION CLOPOTEL

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIJA :
PIAȚA UNIREI No. 8. TELEFON 308
CALEA VICTORIEI 51
Cluj, Duminecă 7 Martie 1926

Anul III

Nrul 10

NUMĂRUL: LEI 12

Biopolitică și democrație

D-l dr. Iuliu Moldovan argumentează cu claritate și aparat științific, în broșura sa *Biopolitică*, apărută acum concepția sa vastă despre condițiile prosperității maxime a „capitalului biologic uman”, concepție pe care o schițase în linii generale cu prilejul ședinței plenare a Astei în 14 Februarie. D-sa înfățișează biologia ca o știință fundamentală și dominantă, de care trebuie să se țină seamă în toate domeniile de activitate colectivă și individuală. Există un „nivel biologic”, care poate să crească sau să scadă. Grijă actuală trebuie să fie o bună administrare a capitalului uman pe care-l posedă națiunea română, în masele sale țărănești. D-l Iuliu Moldovan, în general este sceptic. Desigur că două împrejurări l-au determinat să manifeste pesimismul său: întâiu statistica streină și românească, în sensul căreia vigoarea fizică și intelectuală începe să diminueze față de trecut, iar a doua — absența oricărei biopolitici, oricărei politici care să aibe sollicitudine sistematică față de dezvoltarea armonioasă a capacităților fizice, intelectuale și morale ce se ascund în corpul societății. Este o filosofie a declinului, care ne pune pe toți pe gânduri și ne face să ne concentrăm grijile în direcția salvării cu un ceas mai degrabă. Concluziunea declinului însă nu trebuie să ne sperie, căci țărâna noastră ascunde rezervele de energie menite să ne scoată la liman, dacă factorii puterii de Stat vor înțelege să-și întemeieze acțiunea lor pe principiul biologic. Cei mai viguroși, cei mai sănătoși, cei mai capabili, aceia să conducă treburile publice. Administrațiunile de stat trebuie să o-rânduie în vederea favorizării capitalului uman. Ministerele trebuie să transformate, introducând concepția biopolitică: pentru potențarea producției —

satisfacerea nevoilor biologice; în școală — scurtarea perioadei școlarității; în viața de stat reducerea impozitelor, descentralizarea, cultivarea micii proprietăți și cooperatiei; în justiție introducerea noțiunii de integritate a familiei; în sfârșit pentru toate departamentele Statului se dau argumente ample biologice cari să le călăuzească munca. Combaterea alcoolismului este necesară, pentru că el distruge capitalul uman.

D-l Iuliu Moldovan popularizează o seamă de noțiuni din domeniul biologiei, a științei care a servit ca termen de comparație la întemeierea disciplinei sociologice. Câți dintre sociologi n'au considerat societatea ca un supraorganism în supoziția că aceleași legi cari orânduiesc viața celulară, cărmuiesc și viața socială? Sociologia a concentrat atenția asupra biologiei în veacul trecut familiarizând publicul cu ea. Broșura d-lui Moldovan scoate biologia din laboratorul savantului, pentru ca de rezultatele științifice să beneficieze națiunea. Acesta este un act democratic.

Ajungem la această concluzie poate peste voia d-lui Moldovan. D-sa în mai multe rânduri în broșură ia atitudine împotriva egalității, împotriva chiar a democrației. Se teme, ca nu cumva încetând procesul de selecțiune naturală și socială, să se instăpânească un regim democratic care să însemneze o răsturnare a valorilor umane, o nimicire a capitalului biologic. Chiar atunci când vorbește de feminism, își exprimă îngrijirea, că femeia poate fi smulsă dela rosturile sale specifice și aruncată în vârtoarea luptelor politice și sociale alături de bărbat! Nimeni însă nu poate să dea democrației un alt înțeles, decât acela al integrării valorilor în locurile ce li-se cuvin. Regimurile de până aci au comis

nedreptate epocală că au cecotat în fruntea instituțiilor o oligarhie minoritară, abuzivă, necumpătată și apă-sătoare. Răscolirea de energii proaspete, menite a înmulți capitalul uman, de către democrația vremii, nu poate nicidecum să sperie pe regeneratorii biopolitici ai capitalului uman. Democrația nu se pune deacurmezișul biopolitice, dimpotrivă cele două acțiuni se acoper perfect în tendințele și efectele lor sociale. Nu domnia incapabililor, criminalilor și tuturor gozurilor societății o răvnește democrația, ci a celor buni, sănătoși și drepti; acești mulți și buni sunt în rândurile milioanei de anonimi: în sufletul lor dorm comorile nesfârșite ale capitalului uman, n'avem decât a-i scoate din anonim...

Mai mult: concepția cea mare a biopolitice nu va putea fi pe dea'ntreregul trecută în realități de Stat, decât sub un regim care-și va lua puterea dela masele populare.

D-l Moldovan are o credință fermă, un corectiv al filosofiei declinului pe care o demonstrează: în straturile adânci ale națiunii române se găsesc depozitele de capital uman inepuizabil, ele scilicet ca mărgăritarele pe fundul unei ape adânci și clare.

N'avem decât să ne îndreptăm, democrației deopotrivă cu bărbații biopolitici, spre aceste adâncuri, pentru a pune temeiurile solide ale viitorului nostru.

Într-o vreme, când trebuie să fie general cultul științei, cartea d-lui Moldovan este un îndemn în plus pentru a pune la baza acțiunilor noastre sociale și individuale, cercetarea științifică, grație căreia vom câștiga mai multă siguranță drumului nostru în ascensiune democratică.

Ion Clopotel.

Educația cooperatistă

Mișcarea cooperatistă ia, în toată lumea, o dezvoltare din ce în ce mai mare. Milioane de oameni se înșiruie supt cutele steagului ei. Mulți intelectuali, din cei mai aleși luptă pentru desăvârșirea doctrinei și răspândirea în masă a credințelor și învățăturilor cooperatiste. Clasele muncitoare și sărace își pun toate speranțele lor de mai bine, în acțiunea și reușita acestei mișcări sociale. În această mișcare nici România nu rămâne în urmă. Datorită unui corp puternic de cooperatori luminați, terenul câștigat de cooperatiste crește din zi în zi. Tovărășii cooperatiste se înființează una după alta, situația celor existente se întărește din zi în zi.

Această progresare a mișcării cooperatiste nu e lipsită însă de oarecare primejdii. În societate, cel mai puternic, e mai combătut, fiindcă e socotit mai periculos. Câtă vreme mișcarea cooperatistă mergea încet și se mărginea la câteva magazine mici fără mărfuri și fără clienți, la vre-un atelier anemic, sau la vreo bancă mică fără capital, cooperatistă nu era atacată de nimeni, nimeni nu se gândea să o lovească. De când cooperatistă s'a întins, amenințând interesele capitalismului, acesta din urmă, în slujba căruia este întreaga ordine de astăzi, Statul însuși, se pregătește să ia măsurile convenite de apărare. Și atunci atacurile contra cooperatistei, pe față sau în ascuns.

Clasele muncitoare prin organizațiile lor economice și politice, ajutate mult de noua concepție democratică a societății și în special de votul universal, încep a se scutura de jugul cu care, clasele stăpânitoare, le apasă de secole. Lumea merge spre democrația desăvârșită, spre o nouă organizare socială, în care clasele muncitoare să aibă cuvântul întâiu. Fluviul nu se mai poate întoarce spre izvor. Mai curând sau mai târziu, clasele stăpânitoare de astăzi vor avea a lăsa locul altora. De acel moment ele se îngrozesc, și ar dori, dacă nu să-l amâie pentru totdeauna, să-i întârzie cel puțin sosirea. Clasele stăpânitoare nu pot ajuta în chip sincer mișcarea cooperatistă.

De aici toate greutățile, legi care să-i înceteze mersul, impozite mai grele, credite neîndestulătoare. Apoi acțiuni ascunse pentru ruina **spiritului cooperativ**, pentru strecurarea în mișcare a spiritului capitalist, pentru răpirea autonomiei, pentru învrăjbirea membrilor și conducătorilor mișcării. Atacurile vor spori cu timpul și coo-

peratorii trebuie să se gândească la măsuri de apărare.

Pericolul se cunoaște: stingerea spiritului cooperativ în masse și transformarea mișcării cooperative în una capitalistă.

Înlăturarea sau combaterea acestui pericol iar se cunoaște: educația cooperativă a masselor.

Această, educație se face prin scris, sau prin viu graiu. Propaganda prin scris în țara noastră e destul de slabă. O revistă, două cu un număr restrâns de abonați, câteva broșuri contradictorii, oricum, nimic pentru marea masă. Iar propaganda prin viu graiu e încă mai puțin organizată.

Pentru susținerea propagandei cooperatiste este nevoie de un oficiu cooperativ de propagandă, care să dea o activitate mare și devotată. Este nevoie de numeroase și variate broșuri de propagandă, broșuri de format mic și ieftine, care să se găsească în mâinile tuturor. Este nevoie de broșuri și cărți de un nivel mai înalt pentru propagandiști, unele din ele conținând chiar conferințe de propagandă gata întocmite pe care propagandistul numai să le rostască. Este nevoie de broșuri și cărți pentru discuții cooperatiste, în care să se lămurească doctrinara cooperatistă, și să se discute problemele pe care le are ea de rezolvat în țara românească. Este nevoie de o presă periodică, chiar de un ziar cooperatist. Este nevoie de conferințe populare de propagandă cooperatistă, școli cooperatiste, instituții și societăți pentru progresul ideii cooperatiste, legături cooperatiste internaționale, și așa mai departe.

Cine poate organiza un asemenea oficiu?

Până acum propaganda cooperatistă a făcut-o la noi Statul. Am arătat mai sus cu câtă neîncredere trebuie să privim o asemenea propagandă din cauza concepției burgheze a Statului de astăzi. În curând pe terenul cooperatist nu mai putem aștepta nimic bine dela Stat. Propaganda cooperatistă trebuie să o ia alții în sarcină. Întâi, și cei mai îndreptățiți, sunt cooperatorii însăși. Ei cei dintâi sunt interesați pentru răspândirea ideii, pentru imputernicirea mișcării cooperatiste. În toată lumea cooperatistă independentă jertfește sume imense pentru propagandă și pentru educația cooperatistă. Acelaș lucru trebuie să-l facă și tânăra noastră cooperatistă dacă vrea să trăiască, dacă vrea să prospere. În al doilea rând, propaganda cooperatistă trebuie să o ia în sarcină toate asociațiile culturale, fiindcă coo-

peratistă este un puternic instrument cultural și social. Educația cooperatistă este una din cele mai bune și mai complete educații sociale, înrăurirea ei asupra masselor este din cele mai fericite și mai rezezi. Pe educația simțului social, iubirii de aproape, ajutorului reciproc, desinteresării și jertfii pentru binele comun, dorinței unei bune stări și civilizației generale sunt astăzi elementele cele mai prețioase pe care se poate întemeia o cultură solidă și o civilizație capabilă de progres.

Educația cooperatistă trebuie să fie ținta tuturor acelor care se interesează de educația și civilizarea masselor.

N. Ghiulea.

CONFERINȚE

Florian Ștefănescu Goangă: Profilul psihologic

O problemă fundamentală ce a preocupat pe om în tot decursul timpurilor a fost cunoașterea lui însuș, deoarece nimic nu e mai interesant pentru om decât omul însuș. Această problemă existentă vag și confuz sub formă religioasă și filosofică, începe a-și delimita domeniul și mijloacele de cercetare, constituindu-se pe baze științifice, în jumătatea ultimă a sec. trecut și mai ales în ultimele decenii ale sec. nostru.

Conferențiarul, distingând în domeniul faptelor psihice un conținut obiectiv, format prin complexul de cunoștințe și sentimente și un complex de funcțiuni și dispozițiuni, accentuează importanța acestor din urmă, ca fiind elementele esențiale determinate ale individualității. Aceste funcțiuni și dispozițiuni privesc sub aspectul randamentului social formează aptitudinile. Cunoașterea exactă a aptitudinilor e una dintre problemele fundamentale ale psihologiei. Relatarea procedurilor de cunoaștere și măsurare formează obiectul conferinței. Cunoașterea aptitudinilor și — în sensul adecvat acestui domeniu — măsurarea lor a fost condiționată de cunoașterea și măsurarea fenomenelor fizice și în urmă biologice. Etalonul obiectiv de măsurare a fost mijlocit prin sistemul de curbe datorite lui Gauss și Galton. Conferențiarul concretizează expunerea prin reliefaarea modului de măsurare al senzațiilor, forței musculare, dexterității mâinii, apoi al memoriei, atenției, fantaziei etc. Pune în funcțiune unele din aparatele de măsurare ale acestor funcțiuni, reliefaând mecanismul lor de funcționare. Măsurarea complexului de aptitudini ale unui individ și reprezentarea lor grafică e ceea ce numim profilul psihologic. — Conferențiarul încheind evidențiază importanța cunoașterii aptitudinilor în educație și viața economică. Cunoașterea aptitudinilor copilului realizează adaptarea ideală a educației și instrucției și excluderea speculațiilor arbitrare, dominante în această direcție; cunoașterea aptitudinilor individului matur mijlocește așezarea lui în ierarhia funcțiilor sociale la locul potrivit.

„Legile“* lui Platon

„Sunt trei forme politice — spune Platon. Una desăvârșită, care se întemeiază pe comunitatea absolută (și pe care a descris-o în Republica); dar acest Stat nu este și nu va fi locuit decât de zei sau de fii zeilor; e un model irealizabil pentru noi și prea perfect pentru condiția sa actuală, dar asupra căruia el trebuie neconținut să-și aibă ochii ațintiți pentru a realiza pe celelalte. A doua puțin depărtată de acest model nemuritor, este obiectul convorbirii acuale.“¹⁾ Iată cum vorbește filosoful într'un loc (Legile, V) de rostul acestei mari lucrări de filosofie politică, intitulată Legile, și pe care comentatorii de mai târziu au împărțit-o în douăsprezece cărți.

I. Discuția are loc între trei personaje: un Atenian, un Cretan și un Spartan. Prin aceasta el vrea să pună față în față legislația doriană, lacedemoniană și pe cea ateniană, așa cum o dorea Platon. Vorbind de scopul legislației dariene, întemeiată exclusiv pe exerciții militare, Clinias (Spartanul) afirmă că războiul e starea firească dintre indivizi și popoare, și că deci scopul oricărei constituțiuni e să facă din cetățeni buni ostași. Așa a făcut de altfel și Creta. Atenianul replică că e mai bine să tindem a împăca pe indivizi și pe popoare între ele. Legislatorul trebuie să desvolte în cetățeni înțelepciunea, și temperanța care învață pe oameni o virtute cu mult superioară decât curajul preaslăvit în constituția doriană și cretană, căci îi învață să învingă plăcerea și să combată patimile. Pentru ca rațiunea — spune Atenianul — să fie stăpâna vieții, sufletul trebuie să fie întărit nu numai împotriva durerii, cum au făcut Minos și Lycurg, ci și împotriva plăcerii, care ne poate întinde curse foarte primejdioase. Acele prânzuri comune cari la Cretani și Spartani — observă Atenianul — duc la necumpătare și la indecență, ar putea slugi într'o bună republică tocmai ca o disciplină a plăcerii, învățând pe tineri să lupte împotriva seducțiilor plăcerii. Ele ar putea deveni o școală de temperanță și o adevărată instituție politică, întrucât politica nu e altceva decât arta de a face pe oameni mai buni.

* „Legile“ sânt traduse în românește de E. Bezdechi; m-sul așteaptă să vadă lumina tiparului în Editura „Cultura Națională“.

¹⁾ Despre a treia formă făgăduiește că va vorbi mai târziu. Moartea nu l'a lăsat să se ție de cuvânt, așa că nu știu, la ce formă politică vrea să facă aluzie.

II. Un alt mijloc de educație ar fi exercițiile de dans și de cântec. Printr'un privilegiu special omul a primit dela zei sentimentul măsurii și al armoniei, cari sunt o expresie a frumosului. Frumosul nu e plăcutul; ci expresia concretă a bunelor moravuri, a virtuții. El e ceva fix, absolut, și legile ar trebui să interzică artiștilor de a schimba modelele odată stabilite ca expresie adevărată a frumuseții. Artă în genere nu poate urmări alt scop decât morală. Opera de artă trebuie să fie expresia adevărată a frumosului moral; esența artei constă în puterea ei morală.

III. Cumpătarea e virtutea prin excelență căci ea dă naștere dreptății, din pricină că au nesocotit acest adevăr, au pierit toate Statele. Societățile actuale au o obârșie destul de recentă.

Puținii oameni scăpați din deluviul universal, au reînviat artele necesare, au organizat o societate fără legi și au trăit la început sub un guvernământ patriarhal. Apoi oamenii s'au strâns în cetăți și au simțit nevoia legilor. Patriarhatul a fost înlocuit de aristocrație sau monarhie. Platon face apoi istoricul diferitelor guvernăminte, din care s'a născut democrația. Cea mai bună constituție e cea care împrumută elementele dela monarhie și dela democrație, căci din acestea s'au născut toate celelalte. Numai acest amestec îngăduie să menținem în Stat concordia și libertatea. Într'un Stat înțeleptul trebuie să cărmuiască iar cel ignorant e dator să se supună, și prin ignoranță înțelege acea stare a sufletului lui care face pe om să urmeze calea cea rea, deși o cunoaște pe cea bună:

Clinias dorianul, fiind însărcinat să întemeieze o colonie în Magnesia și să-i dea constituția necesară, roagă pe atenian să-i expue planul unei legislații care ar fi întemeiată pe virtute și mai ales pe cumpătare.

După aceste trei cărți, cari alcătuiesc oarecum o introducere generală, începe în a 4-a, expunerea constituției și a legilor cari după Platon, ar trebui să conducă un Stat.

IV. Statul nostru — spune atenianul — nu va fi o cetate²⁾ maritimă. Vecinătatea mării atrage pe oameni spre comerț, care stârnește în suflet pofta de câștig și strică bunele raporturi de încredere și omenie între vecini. Teritoriul unui astfel de Stat trebuie să fie destul de redus iar populația nu e bine

²⁾ La cei vechi noțiunea de Stat se confundă cu cea de cetate.

să treacă de 5040 de oameni. Cel mai mare noroc pentru un asemenea Stat ar fi să aibă în capul său un conducător tânăr, inteligent, generos, energetic și moderat, care să fie un bun legiuitor și un riguros aplicator al acestor legi.

În un astfel de Stat stăpână va fi doar legea, iar paza acestor legi va fi încredințată acelor cari s'au distins prin respectul lor față de legi. Șeful Statului trebuie să se supună legii al cărei slujitor este. El va fi moderat și pios, căci numai astfel va putea chema ocrotirea divină asupra cetății. Vorbind de legi atenianul observă că, întrucât ele sunt făcute pentru oameni liberi și inteligenți, orice ordin pe care îl cuprind trebuie să fie întovărășit de o expuner ede motive și să urmărească totdeauna un scop moral.

V. În această carte se expun principiile după care trebuie să se călăuzească legislația. Vorbind de importanța bunurilor trupului și ale sufletului, Platon spune că omul e dator să cinstească mai presus de orice sufletul său, adică să îl curețe de greșeli, de vici și să-l îndrepte pe calea virtuții. Adevăratul cetățean are să fie respectuos față de zei, bun cu prietenii, îndatoritor față de oaspeți și față de cei nevoiași. El trebuie să practice dreptatea, să fie plin de ură și mânie față de viciile incurabile, plin de indulgență pentru greșelile ușoare comise involuntar.

Nu-i destul să iubim dreptatea; trebuie să facem și pe alții s'o iubească. Plăcerea și durerea sunt cele două puteri ce mișcă viața noastră. Rațiunea ne face să vedem că traiul întru virtute e cel mai plăcut și mai ferit de dureri.

Legislația propriu zisă cuprinde două părți: alegerea magistraților și așezarea legilor ce trebuie să hotărânească puterea lor. Cetățenii noului Stat ar fi aleși dintre oamenii virtuoși, în număr de 5040.³⁾ Pământul coloniei va fi împărțit în totațatea loturi egale. Deci proprietatea e conservată, însă înconjurată de multe garanții ca să nu trezească în suflete patima bogăției. Lourile de pământ nu pot fi nici îmbunătățite, nici sporite, nici vândute. Moneda de aur și argint e interzisă. Și totuși, pentru că nici astfel nu putem împiedica inegalitatea de averi, se va lua precauția ca chiar cel mai sărac cetățean să aibă un lot de pământ, și nimeni să nu poată poseda mai mult decât patru. Cetățenii vor fi astfel împărțiți în patru clase censitare. Țară e

³⁾ Platon fixează numărul 5040 pentru că e numărul ce se poate divide cu mai mulți factori, lucru așa de necesar într'un stat unde totul trebuie împărțit simetric.

împărțită în douăsprezece regiuni, cetățenii în douăsprezece triburi, și orașul în douăsprezece suburbii. Totul să se facă după măsură. De aceia magistrații vor fi obligați să cunoască știința numerelor.

VI. Majoritatea magistraților au să fie aleși. Puterea executivă aparține unui consiliu de treizeci și șapte, aleși dintre lista de 300 de candidați, cari mai înainte trebuie să fi făcut serviciul militar. Generalii sunt aleși de toți cetățenii după propunerea acestui consiliu, n'au la rândul lor dreptul de a propune candidați pentru rangul de ofițeri, ce au a fi aleși de către soldați.

Puterea legislativă e încredințată unui senat de 360 de membri, aleși de toți cetățenii, și în care sunt reprezentate cele patru clase censitate. Preoții sunt sau designați pe un an prin tragere la sorți, sau aleși pe viață.

Sunt apoi diferiți magistrați însărcinați cu poliția, cu supravegherea comerțului și a intereselor municipale; alții obligați să conducă exercițiile de muzică și gimnastică, așa de importante în acest Stat. O clasă specială de magistrați se ocupă cu educația și au în fruntea lor un șef ales pe cinci ani.

Cât privește puterea judiciară ea rezidă în mâinile a trei feluri de tribunale: a) un tribunal de arbitri, numiți de părți; b) un tribunal civil care judecă afaceri private; c) un tribunal ce se ocupă cu procesele publice interesând Societatea sau Statul. Juriul e instituit pentru toate crimele și delictele politice, și se va extinde pe cât posibil și în materie civilă.

Serbătorile religioase vor fi totdeauna prilej de reuniuni în cari flăcăii și fetele se pot cunoaște și lega prin căsătorie. Zestrea e suprimate.

Posesia sclavilor e îngăduită, față de ei nu vom fi nici prea indulgenți, nici prea aspri, ci drepți.

Tinerii căsătoriți sunt datori să asiste la acele banchete publice, menite să vindece cele trei mari patimi; beția, lăcomia și lascivitatea. Viața privată trebuie regulată până în amănuntele ei cele mai intime; greșelile cele mai mici ruinează legile chiar cele mai bune. Satul va ține un registru de nașteri și morți. Fetele se pot mărita între 16 și 20 de ani. Femeile nu vor putea intra în magistratură decât dela 40 de ani în sus; serviciul militar pentru ele va începe după ce vor fi avut copiii și va dura până la vârsta de 50 de ani.

VII. Ocupându-se în această carte în special de educație, filosoful spune că scopul acesteia e să dea trupului și sufletului toată frumusețea lor, toată desăvârșirea posibilă. Copiii de la 3 până

la 6 ani trăesc și se joacă la un loc, băieți și fete. Dela 6 ani sexele sunt despărțite. Băieții, ca și fetele, învață să călărească, să alerge, să se lupte, să mănuiască armele. Dansurile vor fi de două feluri: unele cari au de scop să imite gândul tradus în versurile poezilor, prin gesturile și atitudinea corpului, altele au de scop numai sprintenia și mlădierea trupului. Toate cântecele trebuie să aibă un scop religios. Fiecare zeu va avea imnurile sale și va fi interzis să se schimbe ceva din ele.

De la 10 la 13 ani, băiatul învață gramatica; dela 13 la 16, învață să cânte din gură și din liră. Tineretul trebuie să cunoască cel puțin elemente de aritmetică, geometrie și astronomie.

Învățarea muzicii și a mănuirii armelor e obligatorie. Toată viața cetățeanului trebuie să fie statornică de o lege, care prescrie fiecăruia o serie de acțiuni, de la răsăritul soarelui până a doua zi dimineața, adică dispune și de ziua și de noaptea lui.

VIII. Pentru orânduirea serbătorilor religioase, legiuitorul trebuie să consulte oracolele vestite dela Delfi. Vorbind de jocurile și solemnitățile ce întovărășesc aceste sărbători, Platon condamnă dragostea nenaturală între bărbați, tolerată de constituția Lacedeminei și a Cretei. Apoi schițează un șir de legi asupra agriculturii, cu speciale observații asupra unui sistem de irigații, asupra industriei asupra meseriilor manuale, rezervate străinilor și metecilor, și înfățișat asupra comerțului, care după el trebuie supus unui riguros control.

IX. Cartea a noua conține codul criminal. Filosoful definește diferitele crime și infracțiuni ca: sacrilegiul, crimele împotriva Statului, furtul, omorul cu și fără premeditare, sinuciderea, răniurile și lovirile. El arată în treacăt necesitatea legilor scrise și dovedește că nedreptatea e întotdeauna involuntară. El distinge nedreptatea de pagube suferită de pe urma aceleia, și susține că numai paguba poate fi făcută voluntar, dar nedreptatea în sine niciodată. De aceia trebuie s'o socotim ca pe o boală provenită din mânie, plăcere și mai ales din necunoștința noastră de bine. Pedepsa are de scop să vindece pe vinovat de această boală și să-l facă mai bun.

Legile scrise sunt necesare într'un Stat bine condus, pentru că doar așa putem avea în Stat un stăpân, care pune interesul obștesc deasupra celui particular. Cum însă legile nu pot preveni de toate cazurile, e bine să se lase judecătorilor o anumită libertate, care crește în raport cu știința și pregătirea lor.

X. Sacrilegiul se manifestă prin o violare a lucrurilor sfinte sau prin purtarea rea față de părinți.

Blasfemiile și atacurile împotriva religiei provin din ideile greșite ale oamenilor în aceasă chestie. Aceste din urmă crime se împart în trei. 1) Prima care constă în a susține că nu sunt zei; 2) a doua stă în a afirma că-s zei, dar nu văd de noi și 3) nelegiuirea acelor cari își închipue că prin jertfe bogate pot conține pe zei. Aceste viții ale sufletului se vindecă 1) arătând celor atinși de ele că ateismul cu tristele lui consecințe morale decurge din o concepție materialistă a lumii, concepție care e greșită, căci lumea ca și omul, macrocosmul ca și microcosmul sunt cărmuite de o inteligență, de un suflet. Sunt 2 suflete sau două principii în lume: al Binelui și al Răului. Lumea e condusă de sufletul cel bun, care e un zeu. Nu numai că există zei, dar ei sunt și buni. 2) Apoi providența acestor zei e dovedită prin desăvârșirea lor. Providența lor constă în dreptatea lor și în virtuțea cu care înzestrează orice ființă. Individul n'are dreptul să se plângă, căci partea există pentru tot. Omul e liber să-și aleagă ce viață vrea, dar D-zeu îl pedepsește sau răsplătește după moarte 3) D-zeu fiind desăvârșit, el nu se poate lăsa corupt prin jertfele omenesci — autorul anunță apoi legile cari pedepsesc crimele împotriva religiei, fie că constau din simple opinii sau fapte. Ceremoniile religioase private și magia sunt interzise.

XI. Urmează un cod civil, unde filosoful arată regulile ce trebuie să prezideze la încheierea contractelor civile, se ocupă de proprietatea lucrurilor găsite, de vânzarea sclavilor, de cumpărare și de vânzare, de fraudele din comerț, de închiriere, de tutelă, testament, dreptul tatălui de a renunța la copii, de adopțiune, de divorț, de datoriile copiilor față de părinți, de otrăvitori și vrăjitori, despre supravegherea nebunilor, despre interdicerea cerșetoriei, despre datoria de a ajuta pe săracii de ispravă, despre mărturie, de legile împotriva falșilor martori și a advocaților. „Dacă un avocat încearcă să clatine în sufletele judecătorilor sentimentul dreptății și să-l schimbe în contrarul lui, sau dacă intentează procese inoportune sau asistă pe alții în astfel de procese, să fie acuzat de rea procedare” și de „asistare nepotrivită”. Tribunalul „aleșilor” să-l judece spre a vedea dacă inculpatul a procedat astfel din pofta de a procesui sau din lăcomie de bani. Dacă acuzatul s'a făcut vinovat de „pofa de a face proces”, tribunalul să arate pentru cât timp îi ia dreptul de a mai profesa meseria de

advocat. Dacă însă avocatul vinovat s'a purtat astfel din lăcomie de bani, să fie exclus sau pedepsit cu moartea".

XII. In această carte filosoful stabilește pedepsele împotriva însărcinaților de afaceri cari au tradat interesele încredințate lor; se ocupă de serviciul militar obligator, de instituirea unui tribunal în care magistrații dau seamă de gestiunea lor, de reglementarea comerțului extern, de măsurile necesare pentru a împiedica influența moravurilor străine, despre ospitalitate, perchezitia la domiciliu, prescrierea posesiunii, tănuire și tănuitori, despre înțelegerea cu dușmanii Statului etc. etc.

Statul e un organism viu care spre a se menține are nevoie să înstăue un consiliu, ai cărui membri mai bătrâni vor întrupa inteligența ființei numite Stat, pe când cei mai tineri vor juca rolul de ochi și urechi ale acestui organism complex. Acest sfat nu se va întruni decât noaptea și va căuta prin toate mijloacele să întrețină în vigoare cele patru virtuți (înțelepciunea, cumpătarea, dreptatea, curajul) necesare fericirii Statului. Membrii acestui consiliu se vor deda la studii profunde asupra virtuții și asupra esenței zeilor, la a căror cunoaștere vor fi ajutați de cercetarea sufletului omenesc și a fenomenelor cerești, care le va dovedi că orice astru e condus de un suflet. Ei vor trebui firește să cultive muzica și științele ce îmbunătățesc sufletele și caracterul.

* * *

Experiența și vârsta îl învățase pe Platon că elementul irațional al vieții și imperfecțiunile inerente firii omenesti fac imposibilă realizarea aceluia Stat ideal schițat în Republica. Nu-i mai rămânea de cât să schițeze în „Legile” un tip de Stat realizabil. Ținând samă de realitățile date. Caracteristic pentru pesimismul din ultima lui perioadă e că se vede nevoit să admită, pe lângă ideea Binelui, și un principiu al Răului, cu ajutorul căruia numai se pot explica imperfecțiunile umane. Astfel ajunge el la acest compromis de Stat, zugrăvit în „Legile”. Convins că nu se poate înfăptui aceea comunitate desonorată și că pluralitatea e ceva fatal în lumea fenomenală, el lasă să subsiste proprietatea, menține căsătoria, și caută să recunoască și existența individualității. Dar ochii lui sunt veșnic îndreptați spre acea formă ideală de complex social, și chiar în acest nou Stat, individul trebuie să fie cât mai mult subordonat întregului. Dacă el păstrează căsătoria, copiii de fapt aparțin Statului. Intreaga educație se va face de către acesta. Orice activitate

particulară, orice inițiativă e distrusă. Șabloanele odată stabilite, în artă, în educație, în viața cetățenească, trebuie respectate cu sfințenie, și nu e crimă mai mare decât îndepărtarea dela aceste șabloane. Orice tendință spre inovație e o nelegiuire. Nici o altă trăsătură din puternica creație spirituală a filosofului, nu repugnă mai mult ca aceasta minții moderne, veșnic doritoare de noutăți, adică de progres. Decât, nu trebuie să pierdem din vedere, că o asemenea pretenție e logică și firească din partea celui care crede că poate să indice normele Satului celui mai perfect. Acest curaj — mai bine zis, această temeritate explică și intoleranța bătrânului legiuitor autoritar care prevede capitole pentru acei care în materie socială făceau viața mai pitorească

car speculativ — un alt fel de Stat și o altă religie. Ne sufocăm în acest Stat al lui Platon, în care individul e redus la un rol de mecanism, o păpușă fără viață în această rigidă ierarhie socială. Dacă o soartă ironică i-ar fi dat autorului puțința să înfăptuiască acea monstruoasă politică, și să trăiască măcar un an în sânul ei, cred, că plictisit și speriat, ar fi căutat să evadeze din ea și ar fi preferat să se întoarcă în Atena demagogilor și a artelor nereglementate, unde caprițiul vieții, irraționalismul spontaneității creatoare în materie socială făceau viața mai piorească, mai suportabilă. Un Stat alcătuit după preceptele Legilor, ajungea să fie sau „O republică a Sovietelor” sau un imens sofronisterion (casă de corecție).

St. Bezdechi.

ACTUALITĂȚI

Dintr'un oraș ardelean

Cufundat în tăcerea unei urbe, cu viața simplificată până la absurd, de stai să ridici vâlul de aparentă uniformitate de pe existența ce se macină într'una și cotidian în jurul acelorași țeluri de satisfacere imediată a exigențelor de trai, ai senzația ciudată a omului împins de curiozitate care ridică un bolovan sub care furnicile își furnică viața plină de pasiuni și de agitație nervoasă. În orașul fără „trei sute de biserici” se bat în amurg totuș clopotele cu svonuri metalice. În văzduhul fardat de luminile mărunte ale bulevardului se înșiruie cu bătăi de aripi, fluturând cu sgomot abia perceptibil, veștile din cetatea-cuib de întâmplări mari. Aici, la noi, vin doar senzațiile mari să moară în mocneala anemică a vieții pe uliți desfundate și în margini de trotuar. Câte-un eveniment ce sguduie undeva în adâncuri temelii sau ridică în slavă linii de arcade, aici abia învăduresc în rotiri mărunte oglinda apelor stătute.

Iar cultura, atâta cât nu se sfarmă de centura de indiferență ce împresoară târgul în locul zidurilor medievale azi cărate piatră cu piatră în interior clutura se furizează sfioasă ca o străină și rar printre atâți neprieteni de își găsește ici coala un adăpost de inimă caldă și minte frământată.

E firesc în asemenea roi de furnici harnice și burgheze, să simți sfială și să refuzi să-ți ridici capul. Totuș, liniștea ce se prinde cleioasă pe ramuri și în viață te ispitește să te razimi în visuri, ca în niște cârje, supliment de tragedie mută și să încerci cu privirea a sparge zările croindu-ți drup în depărtări, spre inima și creierul țării și să aștepti cu urechile aten-

te și primitiv de sensibile, un svon ce să-ți sosească din depărtări din inima și gândurile țării.

Fiindcă, privind lucrurile dela distanță, ai posibilitatea să pătrunzi în adâncuri și să ghicești din gândurile ce le poartă zările câte ceva, măcar o fărâșă. Căci și aci sau poate mai ales aci, se ridică până la tine nevoile de jos. Din drumuri de țară, largi și suficiente pentru toate mizeriile ce năvălesc pe jos sau în căruțe scârțâitoare, descind aci și poposesc întâiul popas, duhnind de mirosul greu al desnădejzii, suferințele ce se desprind din ogrăzi primitive ca să pornească în pribegie prin țară să bată la porți zăvorite și în uși capitonate. Aci se desfac întâi baierile vânturilor ce împing nădejile și de aci se întremează, dintr'o apă dealtfel coclită, toți cei ce caută apă tămăduitoare suferinții.

Plutind cu toată lumea, luat de aceleași valuri de nevoi, tu provincial stângaci, ai vrea să faci atunci pâlnie din toate aceste nevoi și să fii un trimbiș sgomotos spre cei cari sunt așa de departe, în cuibul cald de lumină al metropolei.

Dar sgomotul ăsta sună strident și ar putea să spargă niște timpâne sub țiate prea îndelung. Altceva bun nu ar putea face. Decât doar te aduce la realitate... Te vezi, tu biet târgoveț, cu tocurile stâlcite, cu hainele croite fantastic, cu negru mult sub unghii, banal și șters ca o frunză de poezie sentimentală și te dai biruit de întunec, tăcerii. Iți retragi antenele aruncate în văzduh, ca un melc bălos, adunându-te înform și fără spinare în scoica ta calcinată în ironii cu gesturi de renunțare.

Pelerinul.

Marele cotidian al Ardealului

Răspuns la o anchetă

Felicit Direcția „Societății de mâine“ că ține mereu trează ideea unui mare cotidian ardelenesc, românesc. Și bine va face, ca alături de „Sindicatul Presei Române din Ardeal și Banat“, să țină mereu la ordine zilei chestiunea crizei presei române din Transilvania, până ce această criză va înceta. Căci conducătorii statului precum și inițiativa particulară vor trebui să găsească modalitățile, vor trebui să creeze condițiunile prielnice, — mai curând sau mai târziu, — ca întâi, în centrul Ardealului, la Cluj, să dăinuiească un mare ziar de informații românesc, și apoi și în celelalte centre ardelenesti, alături de cotidienele maghiare.

Concepția polițistă

Și într-una va trebui să ne întrebăm:

— De ce la Iași, Brăila, Galați, Constanța, pot exista una sau mai multe gazete zilnice, fără să fie strangulate de concurența marilor cotidiene bucureștene, — iar în centrele ardelenice nici una?

— De ce la Timișoara, Arad, Oradea, Cluj, Brașov, Satu-mare, etc. pot trăi atâtea ziare zilnice unguerești, și atât de puține ziare românești, sau chiar de loc?

Nu ne vom însuși concepția polițistă de a suspecta gazetele maghiare din Ardeal, afirmând că dacă ele trăiesc și înfloresc, e că toate primesc subvenții dela guvernul din Budapesta.

Pe un membru al actualului guvern, care-mi spunea, că el crede că-i posibil așa ceva, — mi-am luat voie să-l întreb:

— De ce să nu fie posibil atunci ca statul român să sprijine gazetele românești din Ardeal, dacă credeți posibil ca sleitul și sărăcitul stat ungar... să ajute cu milioane presa maghiară și dincolo de hotarele lui?

Și ministrul mi-a dat la aceasta un răspuns atât de insignifiant, încât nici nu mai țin minte ce mi-a spus atunci.

Din tainele succesului

Taina durabilității unui cotidian rezidă și'n abila lui redactare și'n dibacea lui administrare.

Energii în mers și forțe active, deopotrivă la număr, trebuie să fie și'n redacția și'n administrația unui ziar.

În zadar am întâlni în redacție, talentele cele mai strălucite, pamfletarii cei mai redevabili, literații cei mai cu renume, reporterii cei mai iscusiți, — dacă în administrația aceluiaș ziar bine scris, nu găsim oameni cu experiență, cu perspectivă, cu spiritul organizatoric, pentru a lansa ziarul, pentru a-l răspândi în cele mai îndepărtate colțuri ale țării, pentru a-i asigura o publicitate imensă, — ziarul acesta poartă în pieptu-i ftizia și trebuie să moară.

Pe urmă: orice ziar ca să-și îndreptească existența, trebuie să corespundă unei necesități sociale, unei nevoi a publi-

cului sau a unei categorii însemnate de cititori, și să nu fie numai exponentul unor ambiții personale, politicianiste, sau piedestalul pentru a parveni.

Dacă o gazetă nouă nu cuprinde inovații, lucruri ce nu găsești într'un ziar vechiu, atunci apariția ei e inutilă și publicul cititor rămâne credincios gazetelor vechi. De ce de pildă, „Cuvântul“ din București își croiește tot mai victorioase calea în presa română? Fiindcă are ceva, — și acest „ceva“ e chiar foarte mult, — ce nu au celalte cotidiene bucureștene. E o gazetă pururea vie, cu nerv, ce distanțiază enorm de gazetele incolore, insipide. E o gazetă curagioasă, cu opinii luminoase, exprimate frumos și temeinic, fără rezerve, și mai presus de toate e o gazetă de cultură. Ce au neglijat alte gazete, a dat ea întâietate și relief, — și astfel și-a îndreptățit existența.

Îndată ce un cotidian românesc în Ardeal, va cuprinde numai reproduceri de știri și telegrame și chiar articole din marile ziare bucureștene și chiar și ziarile maghiare ardelenice, — publicul care ar putea susține acest ziar, va prefera să cumpere zilnic 2, 3 ziare din Capitală și câte un ziar unguerec din Cluj, Oradea, Arad, Brașov, Timișoara, unde găsește mai curând informațiile ce-l interesează.

Unui gazete ardelenesti, — dați-i pecetea ardelenescă

De considerațiile de mai sus va trebui să țină seamă direcția viitoare a marelui cotidian ardelenesc. Și încă un lucru: Fiindcă va fi editat în Ardeal, trebuie să aibe caracterul lui special, și anume: Dacă apare la Cluj, va trebui să armonizeze conținutul lui local și regional cu cuprinsul lui general, adică din toată țara și străinătatea. Cu alte cuvinte: Va da atenție deosebită evenimentelor, întâmplărilor, mișcărilor sociale și culturale din Cluj, apoi din celelalte orașe din Ardeal și Banat, și numai în al doilea rând din București, din restul țării și din străinătate. Așa cum fac gazetele bucureștene, cari întâi, firește, dau atenție faptelor din Capitală, din vechiul regat, apoi din celelalte provincii alipite.

Prost redactată va fi dar o gazetă din Cluj, care mai curând va avea un fapt din București, și va fi neglijat să trateze un eveniment important din Cluj sau alt centru ardelenesc.

Și, și mai prost va fi redactat ziarul zilnic din Cluj, care va da prea mult loc întâmplărilor orașului în care apare, și prea puțin loc faptelor din toate orașele și țărmurile ardelenice și bănățene.

Este o mare artă și ții cumpăna dreaptă în această privință și să nu cazi în exagerări, sau să dai prea multă importanță unor lucruri cari nu merită atâtea luare aminte.

La adunarea generală a Sindicatului Presei Române din Ardeal și Banat, din anul 1925, actualul lui Președinte, a avut o constatare foarte judicioasă, când a spus că încă pentru un șir de ani presa română din Ardeal va fi o presă deficitară.

Oricine ar voi dar să scoată în Ardeal un mare cotidian, fie guvernul de mâine, fie un partid politic, fie o societate pe acțiuni, — să nu se gândească la profit, mai ales în primii ani, — ci numai la jertfe.

Azi lansarea unei mari gazete zilnice cere sacrificii enorme. De aceea îndemn pe colegii mei de presă, să nu accepte angajamente la acele întreprinderi efemere, cari își propun să scoată un cotidian, numai cu câteva sute de mii de Lei, ca fond de bază. Căci bugetul numai, pe o lună a unei gazete, se evaluează modest la 200.000 Lei la cheltuieli, iar la venite nu se poate prevedea în primele luni de existență, nici un sfert din suma cheltuită.

Marele cotidian de mâine trebuie să înceapă cu'n fond de investiție de cel puțin 2 milioane Lei, plus o tipografie bine instalată, completă.

Când dar e vorba de sacrificii atât de mari dela început, — să nu ne facem iluzii că se vor găsi căți-va capitaliști, cari să încerce totuși înjghebarea unei Societăți pe acțiuni, numai ca să cheltuiască sute de mii Lei pentru o gazetă.

Numai statul poate și trebuie să facă aceste sacrificii.

Datoria guvernului de mâine

Guvernul de mâine are datoria să repare greșelile și omisiunile guvernului de azi.

Cea mai mare greșeală a guvernului de azi e că n'a lucrat cu sistem la romanizarea orașelor ardelenesti, ba mai mult, prin pactul încheiat recent cu partidul maghiar, s'a învoit să redea zeci de orașe ardelenesti conducerei consiliilor comunale maghiare și asta pe o perioadă de opt ani.

Ori este inadmisibil ca'n Ardealul românesc, să găsești în atâtea centre numai Teatru unguerec și nu și Teatru românesc, (Vezi Oradea, Satu-mare, Tg.-Murăș, Dej, Timișoara, Arad, Brașov, etc.) numai cotidiene unguerești și nu și cotidiene românești.

Pentru înfățișarea românească a orașelor ardelenice și bănățene, nu ajung numai firmele pur românești, comerciale și industriale, numirea românească a străzilor, — ci'n prima linie gazetă românească, teatru românesc.

Iată de ce datoria primordială a guvernului de mâine, este să puie la dispoziție 5—10 milioane, pentru unul sau mai multe cotidiene românești în Transilvania.

Dacă statul român poate da anual 25 milioane pentru Opera din București și peste 10 milioane pentru Opera din Cluj, va putea găsi, va trebui să găsească încă 10 milioane pentru o mare necesitate națională, pentru o bună presă românească în Ardeal, care presă nu va face politică de partid, ci politică românească și culturală.

Ceia ce face statul ceho-slovac dela începutul constituirii lui, susținând cu mi-

lioane grele gazete mari ca „Prager Presse“ etc., etc., trebuie să facă măcar de acum înainte statul român.

Câteva propuneri practice

Rămâne acum să arăt ce trebuie făcut ca să scurtăm cât mai mult timpul, în care presa din Ardeal să fie mereu o presă deficitară, să înșir aci ce trebuie pus în mișcare, ca marele cotidian de mâine al Ardealului după un an doi, de sacrificii din partea statului, să nu fie într'una o gazetă bugetivă, ci să înceapă să stea pe picioarele ei proprii.

În această privință să-mi fie îngăduit să fac unele propuneri practice, asta după o experiență de 21 ani de gazetărie. Ca unul ce n'am făcut numai ziaristică „provincială“ ci pe lângă activitatea mea de presă la marile cotidiene bucureștene, Adevărul, Dimineața, Dacia, Minerva, Lupta, Presa, Universul, Lupta din Budapesta, am condus 4 ani cotidianul românesc din Budapesta, „Foaia Poporului Român“, „România“ și „Gazeta Ardealului“ din Cluj, dar mai ales prin faptul că am trăit 11 ani în străinătate, și am colaborat la ziare europene ca „Neue Freie Presse“, „Neues Wiener Journal“ etc. am avut dar destul prilej să învăț și să cunosc tot ce poate contribui la temeinica încetățenire a unui ziar în lumea cititorilor.

Iată de ce, fără falsă modestie, pot spune, că marele cotidian de mâine al Ardealului, va putea trăi, dacă se va ține seamă și de aceste propuneri practice ale mele:

1) La conducerea unei mari gazete, se cer numai oameni cu perspectivă largă, iar nu cu judecata de mici băcâni, cari nu se mișcă dela teigheaua lor. Precum unui partid politic, așa și unui organ de publicitate îi trebuie câte un mare animator. Micile reuți și răzburări personale să nu aibe azil în acest ziar.

2) Preocuparea de căpetenie a conducerii administrative a ziarului trebuie să fie, — să nu se mulțumească numai cu cititorii din orașul în care apare, numai cu firmele comerciale și industriale din acelaș oraș care-i dă anunțuri, ci mereu să cucească noi straturi de cititori și sprijinitori ai gazetei în sate și orașe.

În fiecare sat un prieten al gazetei

3) În fiecare oraș și în fiecare sat din Ardeal, trebuie să se recruteze cel puțin un prieten devotat al gazetei, care să fie mereu de veghe: a) la buna răspândire a gazetei în localitatea lui, b) să se găsească de vânzare ziarul ori unde se vinde un alt ziar românesc sau unguresc; c) să se afișeze zilnic placatul cu sumarul gazetei; d) să comunice cel puțin de două ori pe săptămână vești din localitatea lui, întâmplări diverse dar mai ales fapte cari interesează pe mai mulți, mișcarea culturală și socială, conferințe, reuniuni, petreceri, baluri, concerte, — așa ca publicul din acea localitate să vadă că ziarul aceste se ocupă și de viața lui locală. Și o inimă simte pe alta. Căci orice categorie de cititori susține acel ziar, care se ocupă de nevoile și manifestările sociale ale acestei categorii.

Un prieten devotat al ziarului într'un sat sau oraș, fiind propagandistul permanent al acestui ziar, creiază astfel pe nesimțite alți prieten buni ai ziarului. Și tot așa și-n alte localități, până ce toată Transilvania e plină de bravi sprijinitori ai gazetei.

4) Dar nici odată să nu ne așezăm pe laurii câștigați. Nici odată să nu spună directorul unui ziar: acum suntem mulțumiți, avem destui cititori și abonați. Mereu să caute noi mijloace de răspândire și de întărire a gazetei. Să se gândească, după ce a câștigat cititorii din Transilvania, și la alte provincii, la românii din străinătate, la Românii din America. Și acolo să aibe prieteni devotați ai ziarului.

5) Să nu uităm faptul primordial, că o

gazetă nu poate trăi numai din sprijinul partizanilor politici, sau unei bănci sau două, ci numai prin sprijinul mare și permanent al masselor de cititori din sate și orașe. Să nu uităm satele, cari mereu, mereu pot oferi contingente noi de cititori. Sfârșind această expunere rezum:

Marele cotidian de mâine al Ardealului va dăinui, dacă după sacrificiul absolut necesar al statului, de un an, doi, — direcția acestui ziar va avea în vedere dela înființarea lui, — atât redacțional cât și administrativ, — să îmbrățișeze întreg Ardealul, să atragă în sfera lui de interese toate satele, târgușoarele și orașele acestei mari provincii, având în toate localitățile prieteni devotați și activi în permanență pentru acest ziar. **Leonard Paukerow.**

Între frați

În tren. Acceleratul de Constanța se opriese în gara, unde personalul trenului dase ordin ca toată lumea care vrea să meargă în Constanța Oraș să părăsească vagonul cu destinația Constanța Port. Cei mai mulți dintre pasagerii vagonului „Oraș“, printre cari — din păcate — mă găsiam și eu, ne grăbirăm — firește — să dăm ascultare acestui ordin și eu, de pildă, mă și încărcai cu toate bagajele — hamali nu se găsiu nici de leac, vorba aia — și a două oară cu un copil bolnav, ce-l aveam cu mine și încercai să mă urc într'alt vagon. Dar... ce să vezi? Toate vagoanele erau atât de tixite încât nici pe scări nu se mai putea găsi vreun loc și deci toți călătorii debarcați din vagonul-Port urma să rămânem în gară, așteptând altă ocazie ca să putem face cei câțiva km. până în Constanța.

Urmează tradiționalul scandal între călători pe de-o parte și între călători și personalul trenului inclusive șeful gării și în cele din urmă ordinul se contramandea: va merge și vagonul-Port în Constanța-Oraș! Alt hamalac deci ca să ne reocupăm locurile avute.

Cum era și firesc, călătorii trecuți prin acest foc, de sigur că nu ridicau osanale bieților funcționari C. F. R. de jos până sus de tot, ci dimpotrivă.

Contagiat bagseamă de această atmosferă încărcată un Ardelean în drum și el spre Constanța-Tekirghiol și care făcuse și el hamalacul inutil de mai sus, ștergându-și sudoarea de pe față, se plânga și el în gura mare de aceste „ordine-contrordine“, ba avu chiar imprudenta să spună, că după 5 ani dela rășoiu ar fi timpul să înceteze aceste zăpăceli, căci doar buna gospodărie și o organizație mai civilizată la trenuri „nu se aduce cu valută forte din străinătate.“

A fost recunoscut de sigur după vor-

bă, că era Ardelean-mâncător de regățeni — vorba vine — și-l și luară în primire doi dintre călătorii vagonului-Port, cari — conștienți bagseama de situația lor privilegiată și excepțională — nu se deplasaseră dela locurile lor. Aceștia doi erau o doamnă mai în etate dar „bine“ și un domn tot „bin“. Incepe doamna:

— Ar trebui dați la parchet oameni de-aceștia cari calomniază țara și instituțiile ei — apoi ca s'o servească, (se vede că doamna era și de neam mare), continuă domnul „bine“, care ca bărbat trebuia să fie și mai bun patriot. El ținu celor din vagon cu voce înaltă cam următorul discurs:

— Așa sunt, Domnule, o seamă de oameni noi și mai ales Ardeleniiăștia sunt niște idioți, pe onoarea mea: numai să critice știi și să ponegrească instituțiile țării. Iată un funcționar de aici „de-ai noștri“, inteligent — cum nu găsești printre Ardeleni — cum este șeful gării, care după ce i-am dat eu unele explicări, că lumea nu se poate deplasa din vagonul-port, a dat numai decât contra-ordin în consecință pe răspunderea proprie și „Dumnealui“ tot nemulțumit! Vă place? Apoi n'are dreptate „Cucoana“, c'ar trebui luate măsuri contra acestor vecinic nemulțumiți? etc. etc.

Ardeleanul căruia indirect dar precum vedeți — destul de transparent, i se adresaseră acestea, deși conștient că dânsul nu judecase mai fără cruțare „cazul“ decât ceilalți călători năpăstuși, își luă totuși asupra sa acuzățiunile aduse „calomniatorilor“ (?) țării de către doamna și domnul „bine“ și adresându-se celui din urmă, rosti și el în replică și în limbajul său mai greoiu următoarele:

— Domnule! nu știu cine ești D-Ta, dar mă silești să-ți spun că părerile ce ai despre buna funcționare a C. F. R.

Paradoxe

și despre funcționarii acestei instituții nu sunt cele mai fericite. Inteligența acestui nenorocit șef de gară eu — în urma urmelor — n'o trag la'ndoială și m'aș bucura, ca bun român ce sunt, dacă am avea în toate funcțiunile de stat numai inteligențe scăpărătoare. Dar Domnule aici nu este vorba de inteligența unuia sau altuia dintre acești slujbași ai statului, ci de buna și civilizata funcționare a serviciilor C. F. R.!

Se putea ști cu atâtea gări înainte, sau chiar dela plecarea noastră din București, că trenul este supraîncărcat și deci imposibil a se evacua aproape complect un vagon, fără a fi înlocuit. Dar să admitem că acest lucru nu s'a putut ști de mai înainte, acest prea inteligent șef de gară se putea convinge aici la fața locului „de visu“, că deplasarea este imposibilă. În acest caz, fie că era în drept, fie că o făcea pe propria răspundere, nu ar fi dat un ordin, pe care să fie nevoit, o clipă mai în urmă, să-l revoace. Inteligența lui se vede că i-a scăpărat numai după ce D-ta, cae nu te deplasaseși și care vei fi fiind un „om al zilei“ i-ai vorbit și eventual fi vei fi pus în vedere și vr'o pereche de palme și de-abia atunci s'a contramandat un ordin care putea să nu fi fost dat.

Vezi însă, Domnule, că nu suntem toți în această situație privilegiată de-a putea face să scapere inteligența bieților funcționari C. F. R., sau poate ne repugnă a o face! Eu din parte-mi — își încheie discursul său Ardeleanu — prefer funcționari „ordonati“ și conștiențioși, iar dacă pe lângă aceste calități mai sunt și foarte inteligenți — cu atât mai bine.

În fine tura-vura, mai spune și domnul „bine“ una și Ardeleanu alta, scăzând mereu tonul și unul și altul și... se făc prezentările de rigoare: Zi-ce domnul „bine“ — eu sunt deputatul Curbulescu, sunt și eu Ardelean de origine dar sunt de mult dincoace. Ardeleanul „celalt“ „nemulțumitul“, „calomniatorul țării“, „de-dus-ul la parchet“ nu știu bine dacă și-a putut băl-băi și el numele! De!, dacă-i „idiot“!

Una scurtă: în tramvau. În fața palatului, la împreunarea liniilor de tramvau Nr. 15 cu Nr. 20 o garnitură „20“ trece înaintea lui „15“. — Huooo... 're-ai al dracului „boanghină“ îl desmeardă manipulantul lui „15“ rămas în urmă pe colegul său dela „20“ era un „frate desrobot“ care în elanul lui de însufletire ca om „liber“, călcase regulamentul S. T. B.-ului! Ca'ntre frați, dar... răbdare... are să fie bine!

Verax.

— Directorul acestei reviste ne spune într'o notiță, că numărul de Crăciun a costat 40 mii lei, din cari numai hârtia a reclamat 15 mii iar restul tiparul și expediția. Nu ni-se spune cât a costat redactarea, căci o revistă nu se compune numai din hârtie împăturată și expediție. Tipografiu nu o pot culege, dacă nu ar munci prealabil și altcineva. Cred însă, că redactarea celui număr de Crăciun nu a costat nici jumătate cât munca tipografului, căruia nu-i contestă nimeni pretenția de salar conform traiului greu de astăzi. Retribuția, cuvenită muncii intelectuale, se contestă numai bietului scriitor. Ori cel puțin opinia publică nu o admite așa de categoric ca rebonificația muncitorilor din fabrica de hârtie, a culegătorilor din tipografie, a împăturătorilor, compactorului, expeditorilor etc.

— Redactorii „Unirii“ din Blaj declară că nu li-se ajunge aproape nici o recompensă pentru redactarea ziarului. Hârtia, tiparul, expediția și administrația înghit deci toate taxele de abonament.

— În acelaș mod, redactorii „Unirii Poporului“ ne spun:

„Cei mai mulți dintre cetitorii de gazete nu-și prea pot da seama cu câte greutateți are de luptat o foae... Ea mai înainte de toate, trebuie gândită și scrisă. Apoi trebuie hârtie, care se scumpește tot la 3—6 luni. Trebuie culegători, cari să ferece în plumb și 'n fier scrisul redactorilor.

Trebuie tipar, cerneală, fete la mașini. Trebuesc împăturătoare și mărci poștale, trebuesc adrese și poște orânduite. Trebuesc 10—12 oameni cari asudă din greu 4 zile în săptămână, ca cetitorii să aibă foaea acasă la vremea sorocită!

„Și toate celea înșirate mai sus cer bani și iarăș bani. Că fără bani, astăzi nu-și mișcă nimenia nici degetul cel mic. Precum e și cu cădere. Căci muncitorii tipografiilor oameni sunt și ei, cari nu pot trăi din vânt. Singuri redactorii, săracii, aici la noi, n'au chip să se poată gândi la vre-o răsplată oarecare pentru munca lor istovitoare. Și asta de ani îndelungați!“

Iată, în fine, o altă nostimadă:

— „Editura Anca din Cluj primește spre editare piese teatrale populare (drame, comedii, monoloage, dialoge etc.) potrivite pentru diletanți și școlari. Se plătește 300 lei de coală (16 pagini a 24×16 cm.) Manuscrisele se trimit recomandată la adresa de mai sus“. („Clujul Românesc“, No. 47—1925).

Eu cred, că știm cu toții ce însemnează o coală de tipar:

culesul unei coale costă mai mult de 300 lei;

copistii, dactilografele din cele cancelarii de advocat câștigă mai mult prin simpla transcriere de text pentru o coală;

dela bieții scriitori se cer piese originale, adecă activitate intelectuală, apoi trans-

crierea legibilă (muncă de copist) pe hârtie, spese poștale: și toate aceste pentru 300 lei!

Să zică cineva, că scriitorii nu sunt condamnați la rolul cenușereselor din poștești! Firește, la noi mai pronunțat decât aiurea.

La concluzii nu mă aventurez. Se impun ele de sine.

Gavril Todica.

EPIGRAME

Unui politician

*Un partizan prea devotat
Te compara cu Juvenal:
Tu, mai puțin exagerat,
Te mulțumești să fii... venal.*

Unui predicator

*De-ai fi un om cu mintea trează,
Ai ști-o tu și fără mine:
Toți popii binecuvintează,
Dar nu toți cuvintează bine.*

Unei cochete

*Părinții, când era în fașă,
Au botezat-o blând: Alina.
Azi lumea, dacă n'ar fi lașă,
Ar boteza-o: Messalina.*

Colegialitate

*Mă 'mpac cu toți colegii mei,
Pot zice, ideal de bine:
O parte nu vorbesc cu mine;
Ceilalți — eu nu vorbesc cu ei.*

Domnului N. I.

*Când arde luminos, într'una,
A sufletului tău văpaie,
Să nu te miri că fug de tine
Atăția omuleți de paie.*

V. Bogrea.

Permisele ziaristilor pe C. F. R. — De un timp încoace problema permiselor ziaristilor pe C. F. R. agită pe cei interesați. Și cu drept cuvânt. De doi ani aproape se procedează prin amânări și răsămânări a soluțiilor și prin prelungirea permiselor eliberate pentru anul 1924. Ministrul comunicațiilor ezită să ia o atitudine precisă. Motivele? Teamă de campania presei sau neorientare? Nu putem ști. Oricare ar fi însă ele, situația nu mai poate dăinui în forma ei de acum. O soluție se impune și presa are datoria să vegheze ca ea să fie favorabilă intereselor ziaristilor.

Proprietatea agrară mijlocie

De multe ori s'a auzit, mai ales aici în Ardeal, preamărirea virtuților proprietății agrare mijlocii. Acestei forme de proprietate agrară i-se găsea în special meritul că, prin ea, se ridică o clasă de țărani luminați și de conștiință tare, care va ajuta civilizarea păturii țărănești și va tempera oarecum tendințele sociale ale țărănimii sărace.

Această înțelegere a rezolvării agrare dovedește lipsa oricărei concepții în privința pământului și a proprietății agrare.

Exproprierea pământului, care atinge principiul sfânt al proprietății inviolabile, nu a fost o chestiune atât de simplă. Regimul social de astăzi a fost atins în însăși existența sa, prin zdruncinarea principiului proprietății. Și dacă a fost nevoie ca să se facă exproprierea pământului, pentru a nu se dărâma întreg sistemul nostru social, a fost necesar să se găsească o nouă concepție socială a dreptului de proprietate, o nouă concepție a repartizării bunurilor.

Trecerea dela proprietatea mare la proprietatea mijlocie nu are nici un înțeles. În temeiul cărui principiu trebuia să fie expropriat un mare proprietar, pentru a se împroprietări trei proprietari mijlocii? Scopul reformei agrare era satisfacerea câtorva căpetenii de țărani pentru a potoli furia satelor contra proprietarilor și arendașilor?

Nu. Reforma agrară avea a mulțumi totalitatea țăranilor, avea a așeza pe baze noi repartitia pământului și producția agrară, avea a aduce dreptate și ordine în această repartitie.

Plângerea țărănimii era îndreptată nu atât contra lipsei de pământ, cât contra exploatării la care era supusă pe timpul mării proprietăți. Marea proprietate era bazată pe exploatarea muncii, pe aservirea și stoarcerea clasei țărănești de clasa marilor proprietari și arendașilor lor. Reforma agrară avea să desființeze tocmai această exploatare a clasei țărănești. Ea nu avea să schimbe numai marea proprietate de speculă, prin proprietatea mijlocie de speculă. Ea avea să libereze și să dea puțință de propășire întregii țărănimii.

Reforma agrară avea a da puțință țăranului să cultive liber, să fie stăpân pe mijloacele de producție, și să profite de întreg produsul muncii sale. Reforma agrară deci nu era numai o reformă economică, ci și o reformă morală și mai ales una socială.

În acest scop proprietatea trebuia să înceteze de a mai fi sacră și inviolabilă

și proprietarul de a mai avea dreptul să uzeze și abuzeze de proprietatea sa după dorința sa. Trebuia să se găsească o nouă concepție a proprietății, mai dreaptă, mai echitabilă, și mai socială. Noua concepție a fost aceea prin care proprietatea este bazată pe principiul utilității sociale. Se excludea orice tendință de exploatare, orice dorință de rentă rezultată din pământul lucrat de alții, orice profit din exploatarea pământului fără muncă proprie.

Proprietatea a devenit proprietate de muncă, adică o proprietate care poate fi valorificată prin activitatea personală a proprietarului și familiei sale, fără slugi și ajutoare salariate.

O astfel de proprietate nu poate fi decât o proprietate mică.

Noua proprietate agrară e o proprietate întemeiată pe muncă, vechea proprietate era una întemeiată pe exploatarea muncii. Între aceste două nu este numai deosebirea întinderii, ci și aceea dintre concepțiile sociale ale acestor proprietăți. Noua proprietate e o „proprietate țărănească“, vechea proprietate una de „exploatare“.

De-acum țăran nu mai înseamnă locuitor al țarinei, ci proprietarul unui pământ pe care îl muncește singur. El este, și dacă nu e trebuie să devie, liber economic și politic. El trebuie să fie stăpânul pământului, al uneltelor și vitelor de muncă, al capitalului de exploatare necesar, al produselor muncii sale, și să aibă dreptul de a munci, și vinde prisosul produselor sale liber și nestânjenit de nimeni, el trebuie să fie stăpânul dezvoltării sale intelectuale și morale, stăpânul propășirii și devenirii sale.

Proprietatea agrară mijlocie ce poate însemna ea? Dacă este de o întindere încât poate fi lucrată de proprietar cu familia sa, este o proprietate țărănească de muncă, și intră în categoria micii proprietăți. Dacă după întinderea sa nu poate fi lucrată de proprietar și familia sa și trebuie să folosească de obicei salariați la lucru, atunci este o proprietate de exploatare a țăranilor, și ori ar fi stăpânită de un „domn“ ori ar fi stăpânită de un „țăran chiabur“, e tot una, ea intră în categoria mării proprietăți, și nu mai are înțeles să ființeze, deci trebuie să fie expropriată.

Știința agrară dovedește până la evidență că regimul proprietății mici, prin caracterul său individualist, nu e inferioară în ce privește producția și puțința organizării muncii, mării proprietăți, ba, din contra. Pământul micii

proprietăți fiind lucrat mai cu iubire, mai cu atenție, mai cu îngrijire poate produce mai mult și mai bine decât marea proprietate, care nu e lucrată de însuși proprietarul, ci de salariați fără nici-o tragere de inimă pentru munca lor plătită.

Iar prin puțința întovărășirii proprietatea mică poate ajunge la o organizare a muncii agrare, cu totul superioară mării proprietăți.

De altă parte, mică proprietate, nu înseamnă pământ puțin neîndestulător, sau strict necesar existenței, ci proprietate economică adică complet satisfăcătoare a energiei și capacității de muncă a proprietarului țăran, care va avea să scoată din exploatarea moșiei sale nu numai existența ci și propășirea gospodăriei sale, și propășirea morală și intelectuală a sa și a familiei sale.

Proprietatea mică țărănească va satisface necesitățile tuturor țăranilor și pentru totdeauna. Muncitorii agricoli fără pământ vor avea să se dedeă industriei, fie ea agricolă sau manufacturieră. Marea proprietate necesară încă îndrumării și educației micii proprietăți limitată la ferme, crescătorii, școale, vor trebui păstrată însă numai în limitele de a nu deveni o exploatare a unei clase muncitoare.

Proprietatea mică în asemenea condiții crește în adevăr o clasă țărănească conștientă și luminată și închide pentru totdeauna orice frământări agricole.

N. Ghiulea.

Exportul sărei. — Suntem o țară, cu o producție în sare, ce ne pune la loc de frunte în Europa. Avem o extracție, prin care, nu numai că se acoperă consumul în țară, dar ne rămân și disponibilități importante pentru export.

Și cu toate acestea, exportul, n'a luat un avânt așa cum trebuia iar producția, a trebuit de multe ori să fie micșorată din lipsa de plasament.

Ori cât de paradox ar părea, lucrurile stau așa. Avem vecini ca Ungaria, Cehoslovacia, Jugoslavia, Bulgaria etc. lipsiți aproape complet de acest articol alimentar, și cu toate acestea, n'am putut exporta surplusul producției noastre, pierzând chiar debușeurile din aceste țări prin concurența germană, chiar la porțile noastre.

Insuficiența mijloacelor de transport, cât și regimul aplicat la export, iată cauzele cele mai însemnate, ale eșecului la export.

Am sosit pe pietele din străinătate întotdeauna cu o oră mai târziu, iar prețurile exagerate cerute de Regie, dela început, au făcut problematic un export serios.

Sub tipar:

Dr. Iuliu Hațieganu: SIFILISUL VISERAL MEDICAL. Prețul lei 400

Lupta de clasă

Lupta de clasă nu a îmbrățișat niciodată un caracter demagogic; ea n'a fost în nici o vreme o armă de desbinare între indivizii unei colectivități; — ci putem spune, că ea este în esența ei, o lege naturală care există și trăiește peste capetele noastre, mulțumită existenței societății capitaliste. Însăș divizarea societății în două: societatea productivă și societatea politică, ne dă ca rezultat palpabil, existența unui antagonism de interese materiale, din care se naște fatal lupta de clasă. Dacă această luptă nu a fost cunoscută științificește, decât numai cu cincizeci de ani în urmă, existența ei nu se poate tăgădui nici la cele mai îndepărtate popoare.

La egipteni cât și la evrei, exista de bună seamă lupta de clasă.

Cum și-au putut agonisi averile acei zarafi pe care Isus i-a gonit cu biciul din templu, dacă nu din exploatarea clasei oibidite? Ori, existând exploatarea și exploatați în acele timpuri, cum am putea numi raporturile dintre ei, decât o surdă luptă de clasă? Dacă pe acele vremuri se credea de către masa amorfă a robilor, că Dumnezeu dă averea celor bogați, pe când cei săraci sunt sortiți să fie veșnic „lipiți pământului”; asta nu înseamnă că astăzi trebuie să privim exploatarea ca o fatalitate dumnezeiască și să n'o cercetăm prin prisma luminoasă a cugetării noastre. Capitalismul urcă în mod vertiginos spre culmile gigantanismului, în timp ce exploatarea perfecționându-se apasă tot mai greu spatele robilor, cari tocmai sub această greutate revin la înțelegerea cauzelor cari îi robesc.

Ni se va răspunde pe drept, că Faraonii egipteni au exploatat mult mai dureros brațele robilor cu care au construit piramidele, decât cum exploatează milionarii americani azi, pe robii lor în uzinele de oțel. Această diferență de pricepere a exploatării, se datorește în bună parte laicizării maselor amorfe, cari azi, nu mai cred că Dumnezeu le-a dăruit numai lor sărăcia și brațe de muncă. Soarele luminos al veacurilor a scormonit picătura de inteligență naturală, cu care se naște fiecare om, atunci când vine pe lume și este foarte firesc, ca în secolul al XX-lea omul să cugete altfel, decât atunci când secolele se numărau în urmă.

Trebuie să spun aici un mare adevăr: deasupra legilor făurite de oameni stă „legea naturală” și deasupra granițelor trase cu mâna stă „omul”, iar el, omul, este membru al „genusului uman” ce sălășluiește pe Terra mult îngăduitoare. Umanitatea întreagă formează un corp unic și de netăgăduit, încălzit de același soare și hrănit de același pământ.

Și această unitate a ajuns în zilele noastre sfâșiată în mii de bucăți, datorită imperfecției umane, pe care a moștenit-o dealungul mileniilor: „egoismul primitiv al posesiunii”.

Nici religia, cu toate preceptele ei sacre, cu toată „iubirea de oameni”; nici morala de mai târziu, nu a putut să măture din

sufletul animalului om, dorința nebună de „a avea” cât mai mult, fie că poate căpăta prin muncă sau prin silnicie.

Acest egoism sălbatec moștenit și apoi garantat prin legi ce a drept sacru, a format baza puternică pe care s'a clădit societatea noastră modernă... Și acum, dacă acesta este adevărul, iar dintr'o negație a naturalului socotim ca necesar existența unei lumi „sătule” și a unei lumi „flămânde” de ce ne speriem când trebuie să numim raporturile dintre aceste două lumi: — luptă de clasă?

Privind omenirea în întregime, o vedem divizată numericăște în două tabere inegale: o minoritate și o majoritate.

Dacă cercetăm soarta bunurilor materiale, vom constata existența acestui nonsens: Majoritatea bunurilor sunt deținute de minoritatea indivizilor din colectivitate, pe când minoritatea bunurilor sunt deținute de majoritatea indivizilor. Legea nenaturală a exploatării, pune în mâna minorității majoritatea de bunuri create cu înșele brațele majorității, căreia nu i-se lasă decât atât cât poate să-și ducă zilele și pe „măine”. Acapararea mijloacelor de producție de către minoritatea capitalistă, legea de fier a salariului, puterea politică ce garantează apărarea și dăinuirea în liniște a exploatării, sunt lanțuri care încercuesc strâns trupul mulțimei productive și care o mențin întrun regres cerebral și într'o mizerie materială. Din această stare isvorăsc fatal două interese: 1) capitaliștii — adică minoritatea — au interesul ca mulțimea să fie cât mai întunecată și inconștientă de jugul exploatării și al dreptului la viață, pentru a putea trăi într'un mediu primitiv și cât mai puțin co-

stisitor, și a produce bunuri în cantitate cât mai mare cu răsplată de muncă minimă; 2) clasa productivă — adică majoritatea — are interesul de a căpăta în schimbul muncii sale o răsplată care să-i asigure o viață cât mai omenească și o cât mai puțină ruinare a sănătății.

Vedem deci clar, existența a două interese contrare, care în ciocnirea lor fatală dau loc la un veșnic antagonism, pe care îl numim luptă de clasă, și care nu este o născocire demagogică și nici un mijloc de a propaga ura, ci este un fenomen foarte natural isvorit din adâncile cauze ce stau la baza actualiei societăți.

Foarte interesant mi s'a părut faptul, când oameni preținși cu cultură, s'au speriat groaznic când partidul țărănesc dela noi și-a înscris în program lupta de clasă. Cele mai aspre reproșuri s'au făcut acestui partid politic burghez când a avut îndrăzneala să confunde programul său cu idealul cel mai sublim. Ori, a reprezenta interesele unei clase sociale — ca aceea a țărănimii muncitoare — în fața clasei dominante capitalistă-bancare, este foarte natural să-ți înscrii în program lupta de clasă care fatal isvorăște din ciocnirea intereselor între cele două clase sociale.

Dar nu numai în cazul acesta, ci în toate împrejurările, doctrinari și sociologi burghezi, caută să lase în întuneric explicarea fenomenului luptei de clasă, care nu este „propagată”, nici „făcută” ci izvorăta din însuș modul de alcătuire al societății de azi.

Deci, puțină conștiințiozitate în cercetarea fenomenelor social-economice cât și o mai mare închinare pentru adevărul pur, ne poate foarte ușor feri de contradicții și afirmații nedrepte, cari ne pot scoate la iveală lacunele cugetării.

Ion Mehedințeanu

BULETINUL ASTREI

Impulsul cercetărilor economice

În istorie s'a văzut, că o epocă de înflorire a stărilor publice a fost posibilă numai fiindcă a fost deșteptat un interes general al intelectualității față de problemele de actualitate. A existat o întrecere a celor capabili într-o găsi soluțiile cele mai fericite. În noi dorm atâtea energii. Cine va fi în stare a scormoni subconștientul sufletului nostru colectiv și a stărni atenție asupra unor probleme, cine activează forțele latente, acela este un producător de curente. În Ardeal marele producător de curente, care să așeze acțiunile noastre în acord cu tradițiile de muncă și cu postulatele vremii, nu poate fi decât Astra. Și dată fiind prioritatea problemelor economice, este evident că Astra are mult de împlănit în această direcție.

Înainte de toate este bine ca orice trecere la practică să fie precedată de

o lămurire în comun, de un consens general al statului major de conducere. Prin discuții largi, luminoase, întemeiate pe știință, se naște orientarea sigură și necesară avântului susținut al realizărilor. Prin liberă comunicare a punctelor de vedere, prin adoptarea tezelor găsite superioare, se constituie convingerea menită să fie suportul solid al acțiunii. În acest chip vom putea avea emulația, stimularea cercetărilor și împlăniturilor.

O modalitate de a îndeplini scopurile noastre este fixarea problemelor și distingerea celor mai buni autori cu premii.

Sistemul acesta este găsit util și lăudat în republica cehoslovacă. Marele restaurator al finanței cehoslovace este regretatul ministru Rașin, căzut victimă unui atentat. El a recurs la o operațiune drastică și câteva mari

case de comerț și industrie au fost ruinate, însă politica sa de asanare a finanțelor prin impozitul progresiv și perceperea asupra averilor de război, a izbândit. Într-o carte el explică amănunțit nevoia consolidării financiare. Cehoslovacia este pusă în picioare și este astăzi unicul stat european care reduce consecutiv cifra de circulație a coroanelor. Cu prilejul morții sale președintele Masaryk a instituit un Fond-Rașin cu un milion de coroane, iar guvernul cehoslovac a mai dat un milion. Decurând fondul a fost sporit cu alte surse, îndeosebi cu dobânda de 6 procente dela un împrumut al făinii (care la finele lui Decembrie 1925 a dat 76.306 coroane). Fondul-Rașin are menirea exclusivă de a se vota a-jutoare și acorda stipendii pentru cei cari vor fi în stare să prezinte studii serioase asupra stărilor economice din Cehoslovacia și alte țări. În chipul

acesta un întreg tineret năzuiește să se facă stăpân în domeniul teoretic al economiei și să caute soluții practice. Că Rașin a reușit să refacă valuta țării sale, nu este o pură întâmplare, ci se datorește împrejurării că Rașin a fost un observator al fenomenelor reale, a știut ideii să-i dea corpul potrivit.

Metoda vecinilor ni se pare și nouă foarte potrivită pentru a da impulsul consacării în măsură întinsă problemelor economice.

Pun aci un subiect de meditat. Terenul este desfundat, se așteaptă muncitori cari să dea ogorului cea mai bună întrebuințare. O țară se stăpânește numai prin o dibace întrebuințare a puterilor ei spirituale și materiale.

Înainte de toate însă se pune problema cea mare a metodei de lucru.

Ion Clopoșel.

DISCUȚII LITERARE

Literatură pentru copii

(E. Farago: „Din traista lui Moș Crăciun.“ Ed. II. Cartea Românească, București, 1926. Prețul 35 Lei.

M. Renaud: „Domnița Lăcrămioara.“ Cartea Românească, București, 1926. Prețul 50 Lei.)

S'a accentuat în multe rânduri prin reviste necesitatea unei literaturi bune și sănătoase pentru copii. Gustul pe care l-au prins copiii pentru lectură devine din zi în zi mai mare și lipsa unei lecturi variate și în aceiaș vreme bune, care să poată fi dată copiilor fără teama de a le infecta sufletele încă neformate, se simte din ce în ce mai mult.

Popoarele, la cari dragostea de copii a devenit un cult, s'au îngrijit să aibă și o literatură potrivită pentru copii, literatură care pe zi ce merge se tot îmbogățește.

Noi încă suntem abia la început în privința aceasta. E adevărat că s'au tradus din operele mai de seamă streine și în limba noastră cărți pentru copii și încă în condiții mulțumitoare din toate punctele de vedere. S'au scris chiar și lucrări originale. Ba în timpul din urmă revista „Lumea copiilor“ a atins chiar nu punct de mare desvoltare pe acest teren. Totuși încă suntem prea la început.

Pe măsură ce se va desvolta gustul de citit la copii, (și acest gust va trebui desvoltat chiar și artificial), va trebui să se dea o atenție tot mai mare și literaturii, care să mulțumească pe deplin acel gust.

În aceasta ordine de idei trebuie să salutăm cu deosebită bucurie apariția cărții d-nei M. Renaud: „Domnița Lăcrămioara“ și reeditarea volumului de versuri „Din traista lui Moș Crăciun“ al d-nei Elena Farago.

Lucrarea d-nei E. Farago se prezintă în a II-a ediție revăzută și bineșor întregită.

Volumul, care cuprinde versuri de o gingășie rară și delicată, izvorite dintr-o inimă plină de adevărată dragoste pentru copii, e împărțit în două părți. Lucrările apreciatei poete, care este Elena Farago nu au nevoie de o recomandare specială. Dacă mai amintim apoi că volumul a fost premiat de Academia Română, cred că am spus destul despre valoarea cărții.

Cartea a apărut în condiții tehnice bune cu o cuvântă frumoasă, pe hârtie bună și îngrijit tipărită. E o lectură dintre cele mai alese pentru copii și mici și mai mărișori.

Lucrarea d-nei M. Renaud face parte din literatura scrisă cu tendință. Se pare că întreagă povestea Domniței Lăcrămioara e scrisă pentru a putea face următoarea concluzie: „Fericirea cea adevărată se găsește în alinarea durerilor semenilor noștri“, concluzie cu care se sfârșește povestea.

Domnița Lăcrămioara e fată de împărat. Ea are la curtea tatălui său toate bunătățile lumii. Cu toate acestea e foarte nefericită și se ofilește pe zi ce merge. Odată se hotărăște să fugă în lume, pentru a putea trăi în libertate. În calea ei întâlnește mulți oameni răi și foarte mulți oameni năcăjiți. După mai multe peripeții se întoarce la curtea tatălui său, unde e căutată de toată lumea, fiindcă nu știa nimenea despre fuga ei. Întoarsă acasă, ea spune tatălui său cele văzute și pleacă în altă zi în oraș pentru a pedepsi pe cei răi și a ajuta pe cei năcăjiți. De aici încolo Domnița Lăcrămioara e binefăcătoarea celor lipsiți și se simte fericită, pentru că „fericirea cea adevărată se găsește în alinarea durerilor semenilor noștri.“

Povestea întreagă e condusă cu destul interes, așa că concluzia se impune dela sine. E lectură potrivită pentru copii. Car-

tea e ilustrată de d. Vera Basilescu și a apărut în condiții tehnice ireproșabile.

Avem însă ceva de obiectionat:

Cuvintele: „urît“ și „urât“, figurează în carte alternativ scrise odată cu „î“, odată cu „â“, lucru care nu se admite mai ales într-o carte pentru copii, cari văd în cartea tipărită perfecțiunea întrupată sub toate raporturile.

Limba nu e cea simplă românească, limba mulțimii. Pe ici pe colo sunt cuvinte meșteșugite, ceceea face ca aceasta carte să nu fie potrivită pentru copiii tuturor claselor sociale. Cuvinte ca: plăctiseală, guvernantă, șambelan, etc. puteau fi foarte ușor înlocuite cu vorbe cunoscute de toți copiii.

Cartea cu toate că apare în condiții tehnice bune, e totuși prea scumpă. Prețul de 50 Lei se pare prea mare pentru o carte de o întindere destul de limitată.

Zălau, 1926.

L. Ghergariu, director de liceu.

SATE-ORAȘE-REGIUNI

Aspecte din Munții Apuseni de Tr. Mager

O lucrare de un deosebit interes pentru noi silvicii, scrisă de un membru al corpului didactic din Arad, un pasionat vânător și turist, care e și membru coresp. al „Asociațiunii“, un îndrăgostit de natură, vibrând la fel, poate chiar mai intens și sincer decât mulți dintre slujitorii de profesie ai codrului, — iată ce este această cărțuie modestă ca formă, dar cu mult conținut.

E destul să citez numai anumite titluri de capitole:

„Civilizația noastră și pădurea“, Țăranii și pădurea (pag. 16—18). Pe unde a pierit Codrul (pag. 39), ultima rațiune (pag. 42) Pădurea și revoluțiile Moșilor (pag. 51), Colonizările (pag. 92), Cale ferată, instrucție silvică, amenajarea pășunilor (pag. 95), din care voiu și cita prea puțin despre fiecare:

I. Colonizările cu efectul lor deprimant, iată cum sunt zugrăvite:

Să li se dea bună pace Moșilor, acolo unde viețuiesc de viuăciuri; inadaptațibilitatea lor se datorește unei structuri psihofiziologice speciale, și Codrilor de brad, numai la munte bine le șeade!

Li va împedica atavismul pădurilor de brad, dragul de codru și izvoare cristaline, care mult timp vor alimenta nostalgia celor meniți să se metamorfozeze din șoimi de culmi, fără hotar, în flexibili viermi ai pământului! ... bine înțelese dacă e de crezut în înfăptuirea și acestei minuni!”

II. La pag. 95: „O cale ferată pe valea Arieșului, o educare intensivă în direcția culturii și exploatărei raționale a vastelor masive de rășinoase, incurajarea industriei forestiere și miniere fără concursul obrășnic, egoist și demoralizator al Capitalismului creiarea de cooperative și oferirea de debușuri de lucru acestor oameni care

prea ades cerșesc prin țară bani pentru vre'o Bisericuță sau agonosirea merinde-lor, sfâșiați lăuntric, prin mândria lor astfel jignită!"

Cât tragic adevăr în acestea 2 capitole:

III. Civilizația noastră și pădurea:

— „Țipă Codrul de jale și nimeni nu-l aude! Se prăbușește la pământ podoaba Codrilor, sub securile mercenarilor „Doamnei Mahler“, plânge Codrul, curge păraea seva lor, și durerea lor nu ne mai mișcă, Stâncă e sufletul nostru rătăcit! Pentru ca barbaria să fie deplină, buștenii se prăvălesc de vale de aberbeleacul, distrugând semințiș, subetaj și însăși huma, deschid druin ploilor și în urma exploatării, ce bruma de lastari mai ies, sunt roși complet de vite, fără nici o nădejde de reînviere pe cale naturală, exploatareii vicleni își închid ochii, civilizația s'a năpustit cu toată furia asupra Codrului. Pe pantă unde odinioară stăpânea falnic fagul, azi află numai podbalul (Tussilago farfara).“

Unde se petrec oare aceste fapte, ce ne par basm? și cât de greu cade asupra noastră această acuzare, „Țipă Codrul și nimeni nu-l aude!“... Cum? nimeni? și cine e mai îndrept, dator să-i audă gemetul, ce fac Camarazii Silvici? exploatareii vandalice, distrugerea lăstarilor, pășunat abuziv, ce e cu mercenarii Doamnei Mahler, tot vre'o Doamnă, voalată, de pe care se desprinde vâlul? iată întrebări și tot odată dureri!

Trecem mai departe:

IV. Țăranii și Pădurea:

Chiar dacă formează proprietatea lor, a Composesoratelor, pădurea e de fapt tot a celor ce o exploatează, luându-le cu ea, și vlăga brațelor lor istovite, singură pășunea și viroagele sunt adevărata și săraca lor bogăție, iată de ce țăranul de aici, nu cunoaște în deajuns importanța reală a pădurilor!

Și a cui e oare datoria să-i facă a o cunoaște, să le explice, înțelegând și păsurile celor mulți!? aceasta întrebăm noi!

Spicuim din:

„Pe unde a pierit Codrul“.

Odinioară ouă găina în butea cu ovăz, spun bătrânii, a fost odată traiu mai bun pe aici pe când în huma fertiilă se răsăteau spicoasele de primăvară, iar sus pe culmi verzele plin de viață, dar s'au trecut și ele cu huzureala, îndată ce s'au golit și spălat stâncile.

Prăbușirea coastelor prin despăduririle continue, iar creșterea populației, izgonește treptat pădurile tot mai sus spre creștetul munților.

Școala mai mult ca ori unde, la munte ar trebui să ia contact viu cu exigențele de viață ale poporului, predând cunoștințe despre: „pomărit, horticultură, stupărit, animale, cultul arborelui etc.“

Apostolii Corpului Didactic, audă glasul camaradului lor, e un întreg program constructiv.

— „Exploatarea mai rațională a rășinoaselor și tragerea unei șosele peste Găina la Halmaghiu și C. F. R. ar fi problemele de îmbunătățire, nerămânând tot numai promisiuni solemne!“ Așa ne spune Autorul!

Cu acestea am isprăvit citatele în ceea ce ne interesează în deosebi pe noi silvicii, găsind necesar să mai adaug următoarele:

La pag. 59, va mai afla cititorul de 2 nepoți ai marelui Iancu — Regele Moșilor, ambii brigadieri silvici, o cinste pentru noi, la pag. 46, că: excursioniștii au poposit la un ospitalier pădurar ce avea și ospătărie, fapt ce ne bucură, trebuind chiar generalizat, la pag. 70, 71, mai vine vorba de defrișeri și pepiniere silvice, la pag. 74, despre efectul tragic al despăduririi iar la pag. 82, își face apariția în excursie Scărișoara — Vidra, și tânăr domnișor inginer silvic cu un teolog și 2 domnișoare, una în haiduc travesti (citise pe Bucura Dumbrăv!) și mai la fie ce pas, găsim însemnări de acestea parcă ar fi opera unuia de ai noștri.

În această carte afla-vor la pagina 65—67, un fragment din discursul lui Octavian Goga cu ocazia serbărilor dela Vidra, plin de lirism și duioșie, trăind tragedia Craiului Iancu, acel ce a dat lui Frantz Josef mândrul răspuns. „Cât e dela mine la D-ta, tot atât e și de acolo la Vidra, sau: Un nebun și cu un mincinos nu se pot înțelege! Ori Prințului Schwartzenberg, care-l întreba: „Ei, ce mai vor Români? „Serenissime, o Academie de drept la Sibiu și o bae de vaporii la Vidra!“ În clipa aceea a înebunit Iancu!

Cum și se ogoae sufletul și te podidește plânsul fără vrere!

Autorul — îți mai vorbește despre minu-

nea naturii, ghețarul dela Dobșina — Scărișoara, cu Tronul lui Odin, precum și despre legendarul: Târg de fete de pe Găina!

Epilogul, format din o traducere cu titlul sugestiv „Zăpezi și flori din“ la Montagne a marelui filoromân Jules Michelet, și în fine: Povește pentru excursioniști, atât de nimerite.

Mult pot conține cele 130 pagini mici ale minunatei cărți ce face o atât de frumoasă propagandă de ajutorare cauzei silvice și turismului, două chestii vitale pentru noi Români și închizi sufletul frânt de atâtea suspine ale Codrului, cartea care; durere, o spunem: e talmăcită nu de unul de ai noștri, dar care ca structură psihică și origine, e desigur silvic autentic.

Un stil viu, colorat, de bun descriptiv, naturalistul (botanist), care se ivește la fiecare pas, mergând alături de artistul literat, în o bună și rodnică tovărășie, dând cartea aceasta ce trebuie introdusă în întreg corpul nostru silvic, chiar de Casa Pădurilor sau soc. „Progr. Silvic.“

Astăzi când delegații Moșilor cu deputați și primari în frunte sunt tot mai des în audiențe, primiți de Suveran, iar Casa Pădurilor prinde a se interesa de soarta lor, când se cere dreptate și o viață mai omenească, nu ne facem decât eoul acestui desnădăjduit cântec de libertate și cult al naturii, mulțumind autorului.

Cezar Gr. Cristea, Inginer Silvic

CRONICA MEDICO-SOCIALĂ

Un sanatoriu pentru studenții tuberculoși.

Este incontestabil, că epoca vieții universitare cu surmenajul și privațiunile sale predispuie la tubercularizare. Timpul școlarității academice este o perioadă, când focarele latente de tuberculoză pot suferi recrudescențe fatale — cauzele sunt multiple — iar organismele sănătoase pot deveni accesibile bacilului Koch pentru aceleași cunoscut motive, locuință insalubră, alimentație insuficientă, lipsa de exerciții fizice în aer liber, surmenajul etc. Investițiuni recente făcute de eminentul profesor Hațiegan cu colaboratorul său Dr. Daniello au dus la constatări foarte triste. Rezultatul acestor cercetări va fi adus la cunoștința publică în totalitatea lui nu peste mult. Până atunci ne permitem să împrumutăm câteva date edificatoare. Anchetele întreprinse printre 369 de studenții universitari, cari au fost supuși unui examen clinic și radiologic complet, au depistat 3.70% tuberculoză activă; în 14.29% din cazuri s'a găsit tuberculoză inactivă, în 42% din cazuri s'au pus în evidență mici semne de tuberculoză latentă, restul ne prezentând niciun semn de tuberculoză. E vorba de studenți cari locuiesc în căminuri și cari la intrare au mai trecut odată prin sita selecționării. Desigur că situația nu e mai trandafirică nici în celelalte centre universitare. În fața acestei îngrijorătoare situațiuni și înarmat cu alte multe date

precise, profesorul Hațiegan a arătat într'o ședință recentă o societății pentru combaterea tuberculozei nevoia imperioasă pentru concretizarea grăbnică a mijloacelor menite să stăvilească difuziunea tuberculozei în mediile studențești și în scopul acesta propune 1) organizarea unui serviciu permanent de supraveghere medicală a studenților prin înființarea în fiecare centru universitar a unui dispensar pentru studenți și 2) creierea unui sanatoriu modern pe seama studenților tuberculoși, unde s'ar face tratamentul cu mijloacele cele mai moderne, pe cari ftzioterapia modernă ni le pune la dispoziție. Un loc foarte potrivit recomandat de profesorul Hațiegan pentru acest scop ar fi „Poiana“ de lângă Brașov, la o altitudine de 1000 de metri, pe un admirabil platou uscat, împădurit cu brădet, admirabil insolat și ferit de vânturi. Construcția și amenajarea acestui sanatoriu ar costă 46 de milioane de lei, sumă care s'ar acoperi în modul pe care profesorul Hațiegan îl indică deasemenea în judiciosul memoriu prezentat în aceea ședință a societății pentru profilaxia tuberculozei, la care au asistat senatorii celor 4 universități, prof. Dr. Cantacuzino, Dr. Irimescu, doamnă filantropă din elita bucu-reșteană și alții. Problema aceasta prezintă o importanță atât de covârșitoare și inițiativa e demnă de atâtea laudă, încât niciun comentariu n'ar putea să oglindească cu destulă fidelitate temeinicia acestei ac-

țiuni umanitare, menită să salveze vieți prin a căror rodnică muncă s'ar asigura păturilor conduse de viitor mai bun.

Primul ciclu de conferințe ale „Astrei“ medicale

Conform programului de activitate pe anul acesta, secția medicală și biopolitică a „Astrei“ va ține un ciclu de conferințe publice pe seama intelectualilor clujeni. Tema cu care se vor ocupa aceste șapte conferințe e sifilisul. Fiecare conferință va trata un subiect formând un întreg independent iar ciclul în ansamblul său este astfel întocmit, încât participanții zeloși să-și poată câștiga până la sfârșitul seriei cunoștințe temeinice și clare despre această boală socială sub diferitele sale aspecte individuale și personale. În chipul acesta folosul real al conferințelor pentru publicul intelectual este în afară de orice îndoială. De acest principiu se va conduce „Astra“ medicală și în viitor, astfel că în câțiva ani se vor putea desfășura câteva din cele mai importante probleme medico-sociale, cari interesează deopotrivă toate categoriile de cărturari. Programul detaliat al acestui ciclu este următorul:

10 Martie. Dr. Valeriu Bologa: Istoria sifilisului.

17 Martie. Prof. Dr. Tătar: Generalități despre sifilis. Infecție și manifestațiuni.

24 Martie. Prof. Dr. Hațiegan: Sifilisul și boalele interne.

14 Aprilie. Prof. Dr. I. Minea: Sifilisul și sistemul nervos.

21 Aprilie. Dr. Aurel Voina: Ereditatea sifilisului.

28 Aprilie. Docent Dr. C. Stanca: Sifilisul și căsătoria.

5 Mai. Prof. Dr. I. Moldovan: Etiologia și profilaxia socială a boalelor venerice.

Toate conferințele, însoțite de numeroase proiecțiuni, se vor ține în fiecare săptămână, Miercuria, ora 6 p. m. în Sala IV. a Facultății de Litere.

Profesori clujeni la București

„Asociația generală a medicilor din România“ aranjând un al doilea ciclu de conferințe de perfecționare pentru medici a făcut apel și la concursul profesorilor dela facultatea noastră de medicină, cari împreună cu alți conferențieri din București au expus participanților rezultatele cele mai recente ale achizițiunilor științifice medicale sau au comunicat roadele propriilor lor cercetări savante. Schimbul interuniversitar de profesori și studenți este des practicat în alte țări și foloasele lui sunt mari, pentrucă ușurează limpezirea multor probleme de ordin științific și social și — ceea ce este poate și mai important — ocazionează creierea de prietenii noi, isvor fecund de colaborări fertile în diferite domenii de activitate. De aceea descălcare științifică a profesorilor clujeni în capitala-țării trebuie privită ca un pas hotărâtor înspre unificarea sufletească.

Esperanto și medicina

Limba esperanto își are admiratorii și detractorii săi, dar desigur că e mai mare numărul indiferenților, cari neavând noțiuni clare despre rostul acestei limbi aju-

tătoare, privesc cu scepticism orice emanațiune esperantistă. Totuș esperanto poate fi utilă atunci, când caută să ușureze legăturile științifice dintre popoare, fără a stânjeni interesele naționale specifice fiecărui popor. Acesta este un motiv pentru care medicina — dată fiind universalitatea ei — nu este refractară mijloacelor de difuziune, pe cari esperanto i le pune la dispoziție.

Așa de pildă mulți autori japonezi își publică operele lor medicale direct în esperanto și citiorii nu lipsesc. Există chiar reviste medicale esperantiste, în cari se întâlnesc referate despre lucrări științifice semnate de autori depe întregul glob. Astfel, fără a exlude concurența națională dintre popoare, factor care constituie fundamentul progresului, esperanto își aduce contribuția, modestă deocamdată, la opera generală de civilizațiune.

I. O. V.

Invalizii, orfanii și văduvele de rășboiu, prin glasul d-lui C. Argintaru, autorul broșurei „Monumentul durerii“, cer dela cei cari conduc destinele țării și hotărâsc de soarta celor obidiți 1) un mai bun tratament în ce privește pensiile, 2) improprietărea cu un lot tip de 5 h. a. 3) asistență medicală gratuită etc. Problema e cu mult mai amplă decât pare din aceste deziderate justificate. Dacă ne-am referi numai la orfani, imediat se ridică o avalanșă de chestiuni vitale legate de soarta lor. Acești nenorociți însemnează în totalitatea lor o forță biologică formidabilă, pe care o soliditudine atentă și disciplinată ar putea-o încă (deși e cam târziu) canaliza după norme eugenice astfel, încât să creăm din orfanii rășboiului de ieri elemente folositoare ale consolidării noastre de mâine. E un material amorf în parte, pe care îl putem modela după principii generoase; dar mai bine am zice „îl puteam modela“. Cei opt ani cari s'au scurs dela rășboiu sunt duși pentru totdeauna și orfanii nevârstnici de ieri, azi sunt formați cu virtuțile și poate mai mult cu scăderile imprimare de condițiile vitrege în cari au trăit de multe ori.

Reacțiunea depopulării

Nu de mult s'a transmis dela Paris o știre, care desigur, că a umplut de nedumerire pe multă lume și a indignat pe rigoriști și pe moraliști. Iată despre ce era vorba: pe biroul Camerei franceze s'a depus un proiect de lege, prin care se suprimă delictul de adulter. Ideia aceasta a fost preconizată de fostul prim ministru René Viviani iar proiectul va fi susținut de cunoscutul bărbat de stat Paul Boncour. Radiograma e foarte laconică și nu dă deocamdată detalii; unii au privit-o — poate — ca fiind din domeniul fantaziei. Și totuș această măsură legislativă, care repugnă simțului moral și structurii sociale a zilelor noastre, e explicabilă, dacă avem în vedere amenințătoarea primejdie națională a depopulării, care pune în grea cumpănă poporul francez. E lucru știut, că în ceea ce privește natalitatea, Franța stă în urma tuturor popoarelor europene, astfel că țara aceasta, deși înzestrată cu bogății intelectuale și economice incomparabile, este pusă într-o dureroasă

inferioritate numerică față de celelalte popoare vecine și mai spornice. Situația aceasta precară explică măsurile extreme, cari alarmează morala dar în cari se pune speranța unei creșteri a nașterilor ilegitime. Tot pentru motivul acesta Francezii nici nu vor să audă de introducerea examenului medical înaintea căsătoriei și de căutarea paternității, măsuri despre cari ei cred că ar reduce natalitatea.

Institutul contra cancerului.

Nu vă bucurați înzadar: nu e vorba de cel, de care s'a discutat la ultimul congres de obstetrică și ginecologie din București, ci de „Institutul de cancer“ dela Paris și pentru care consiliul general al Senei a înscris în bugetul departamental pe 1926 suma de 150.000 de franci. Iată un motiv de inspirație pentru părinții județelor noastre!

Dr. Aurel Voina

CĂRȚI, REVISTE, ZIARE

Gândirea, cea mai europeană revistă literară a noastră, — europeană atât în privința cuprinsului cât și a tehnicei, căreia mulți îi cântau prohodul cu sincere regrette, ne-a revenit, tot așa de bogată precum ne-a deprins să o așteptăm. De astădată revista va apare lunar în 48 pag. și, ceea ce ne bucură mai mult, e faptul că și-a asigurat apariția pe încă un an. Numărul acesta e deschis de conferința asupra tradiționalismului citită de d-l Nichifor Crainic la o șezătoare a S. S. R. din Capitală, aproape în întregime o polemică cu d-l Lovinescu. Alături de critica d-lui Rădulescu-Motru, critica adusă de d-l Crainic operei „în trei volume“ a d-lui Lovinescu, care în doi timpi și trei mișcări a rezolvat problema civilizației române moderne — se remarcă prin aceeaș soliditate și claritate a argumentării. Din cuprinsul n-ului mai remarcăm „Tabloul“, nuvela de o rară intensitate a ritmului a d-lui Gib. I. Mihăescu; poeziile d-lor L. Blaga și I. Buzdugan și neobișnuita abundență a cronicilor. O inovație este cronica revistelor românești pe care o susține d-l Cesar Petrescu în cea mai deplină obiectivitate.

Reviste primite la redacție:

Viața Românească XVIII, 1; Năzuința românească V, 2; Lumea II, 49; Legea Românească VI, 5; Viața medicală II, 2; Revista universitară I, 2; Ideia Europeană VII, 184; Răzeșul I, 2; Invățământul meseriilor IV, 12; Comoara satelor IV, 1; Școala noastră III, 3—4; Typograph VIII, 9; Înfrățirea românească II, 9; Solidaritatea VI, 4-5-6; La Roumanie nouvelle I, 11;

Cărți:

Dr. I. Moldovan: Biopolitica, Biblioteca Eugeniu D. Stănoiu a Astrei, Cluj.

Eugeniu D. Stănoiu: Schița monografică a județului Lăpoșna, Chișinău 1926, lei 50.

Constantin Loghin: Istoria literaturii române, Cernăuți 1926, lei 35.

Dr. Seb. Stanca: Contribuția preoțimeii române din Ardeal la rășboiul pentru întregirea neamului. Cluj, Cartea Românească 1925, prețul lei 60.

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE

TEATRU

ANTONIA

comedie de Menyhért Lengyel (fără traducător).

Iarăș un spectacol distins, pentru care îi mulțumim d-lui Zaharia Bârsan, că ni l-a oferit. „Antonia” se înșiră alături de cele mai frumoase succese ale stagiunii actuale.

Comedia lui Lengyel este o creație de săvârșită, în gen, a cărei câmp de acțiune este un mediu specific unghuresc, iar cadrul de timp epoca de după războiu. O femeie, în care viața clocotește în ondulări ample, pasiunile sunt multe și aprinse, temperamentul impetuos, după o viață liberă, de satisfacere a tuturor dorințelor, când talazul pasiunilor ei n'a întâlnit nici un zăgaz în cale, s'a așezat într-o localitate liniștită de provincie, ca soție credincioasă a unui bogat proprietar de pământ. În tihna vieții dela țară ea își petrece viața îngrijind de gospodărie și uită viața șgomotoasă de altădată. Viguroasele ei energii de viață sunt canalizate în altă direcție, oboseala muncă de gospodină și de supraveghetorie a moșiei îi consumă tot timpul zilelor de lucru și ea este mulțumită. Dar întâmplarea o aruncă pe-un moment iarăș în vâltoarea vieții de petreceri a capitalei, unde, fără griji, își trăise tineretea; și vechile impulsii ale sufletului se deșteaptă ca dintr'o amorteală. În cafeneaua favorită se petrece iarăș o seară „ca în vreme de pace”, mai ales că același lăutar de odinioară aprinde și acum inimile cu arcușul lui fermecat și aceeași „exelență” de demult conduce cheful. Antonia însă nu se lasă cu totul cucerită de amețeala acestei vieți, se știe smulgeră din vâltoare și se întoarce la soțul ei credincios, ca să-și continue viața așezată, cu care se obișnuise într-un interval de zece ani. Valurile s'au potolit.

Din acest incident de viață d. Lengyel a construit o comedie plină de săvoare, în cadrele căreia psihologia Antoniei ne apare în tot complexul ei, în mijlocul celorlalte personaje, cari toate își au individualitatea lor. Intuiția scenică a autorului se vede în împletirea firească a acțiunii, în alegerea elementelor strict necesare pentru caracterizarea unei situații și în dialogul bine susținut până la sfârșit. Nimic căutat, nimic artificial; totul se dezvoltă natural, până și ultima lămurire între cei doi soți, care desleagă nodul conflictului, unde de obicei autorii se grăbesc să dea o lecție toretică de morală, ca în fabule.

Comedia are o deosebită atracție prin aspectul ei social. Temperamentul unghuresc, în general aprig, pătimaș, sălbatic, în sensul că este plin de o vigoare primară, netocită, apoi caracteristica epocii de după războiu, cu acel îmbogățit de războiu așa de potrivit introdus în cadrul actului II, oglindesc fidel o nație și o epocă. Trebuie să ne înfrângem ispita de a stăruii în această privință.

Pe scena teatrului nostru Antonia s'a bucurat de cea mai îngrijită montare și de cea mai potrivită distribuție a rolurilor. Pitorescul actului II, așa de îndrăsnit și

așa de complex, în care se ciocnesc pașiuni și se îmbină elemente multe de caracterizare, a fost redat cu atâta intensitate și distincție, încât trebuie socotit ca o glorie a montării teatrului nostru.

În rolul Antoniei, d-na Olimpia Bârsan a avut o nouă creațiune superioară. Potrivit pentru temperamentul d-sale năvalnic și pentru bogatele-i resurse vocale, d-na Bârsan a stors toate efectele acestui rol condensat de viață multă și variată ca aspect. Partenerii d-sale: d-na Popovici Voina plină de navitate, d-l Voicu concentrat, d-l Mișu Ștefănescu exuberant, d-l Psatta cu severitate potrivită și cu pasiune stăpănită, d-l Cōnst. Simionescu firesc și restul ansamblului, în frunte cu d-l Potcoavă, care a dat o notă justă îmbogățitului de războiu, toți au fost la înălțimea piesei, dându-ne un spectacol dintre cele mai reușite ale stagiunii.

Turneul Manolescu — soții Bulandra

Se pare că turneele cu cari ne împărtășește capitala în iarna aceasta sunt sortite să nu se poată ridica nici unul peste ce ne poate da teatrul clujan, atât ca piese cât și ca interpretare și, mai ales, montare. Constatarea ne-a întărit-o mai ales trupele Naționalului (o singură excepție: „Manechismul sentimental” de I. Minulescu, cu d-na M. Voiculescu); dar se vede că nici turneele teatrelor particulare nu vreau să se ridice mai sus. Ori de câteori marele Manolescu se abătea prin orașul nostru era o adevărată sărbătoare artistică pentru noi. Adevăratul Ibsen și Strindberg jocul lui ni l-a arătat. „Comediana” de Armont și Bousquet cu care a venit de astă dată nu i-a putut da teren de descărcare a forțelor lui artistice; rolul avut de el în piesa autorilor francezi a fost lipsit în întregime de relief și profunzime psihică. — Se pare că piesa a fost luată în repertoriu numai pentru problema interesantă pe care și-au pus-o autorii: Artista, care după-ce gustă odată din beutura fermecată a gloriei nu se mai poate despărți de ea. Expresia artistică însă nu mișcă; în cele trei acte n'am găsit aproape nici un moment de dramă vibrantă.

CONFERINTE

Th. Capidan: Românii din sudul Peninsulei Balcanice

În seria organizată de secția Cluj a Ligii Culturale, despre Românii de peste hotare, a urmat, Luni 1 Martie, d-l Th. Capidan, prof. univ, tratând originea, dezvoltarea istorică și situația actuală economică și culturală a Românilor macedoneni. D-sa afirmă, bazându-se mai mult pe dovezi filologice, că Aromâni sunt un fragment din marea masă a Românilor cari populau, înainte de năvălirea Slavilor, ambele maluri ale Dunării. Slavii i-au dislocat din Serbia și i-au împins spre sud pe teritoriile din Gramoste, Thesalia, Pind și Albania. Începând cu sec. VII ei apar în istorie crescând mereu în importanță. Cei mai mulți se ocupă cu păstoritul (fărșeroți); dar sunt renumiți îndeosebi pentru spiritul lor comercial în întreaga peninsulă balcanică. Documentele ni-i arată cu legături comerciale în

Veneția, Viena, Marsilia. Pela mijlocul sec. XVIII starea lor culturală și economică era foarte înfloritoare. În Moscopole, centrul lor economic și cultural, aveau o Academie și o tipografie. Rod al acelei activități culturale sunt vocabularul lui Cavaliotti și Codex Dimoniae. După războiul ruso-turc început, la 1769, situația lor s'a înrăutățit din cauza răscobilelor albaneze. Atunci au emigrat prin Austria Ungaria și Ardeal, formând colonii prin orașele mai mari. Daco-românii au început să se intereseze de ei după revoluția din 1848, după ce Dimitrie Bolintineanu și-a scris impresiile lui de călătorie culese printre ei. Încep să se ia în buget mici sume pentru deschiderea de școale în centrele lor mai însemnate. Dezvoltarea lor culturală a luat un avânt frumos, atingându-și culmea sub guvernul Junilor Turci (1908), cari le-au îngăduit înființarea a trei episcopate și ajutoare pentru școlile lor (între cari un liceu, în Bistolia, o școală normală, una profesională, etc.) Partea cea mai mare a lor e incorporată astăzi Serbiei. Tratatamentul lor este însă, cu mult mai aspru sub noul regim. Școlile li-s'au închis, iar de episcopate nici vorbă. Grecii le-au respectat vechile drepturi, Sârbii însă le-au suprimat, deoarece aceste drepturi ar fi trebuit extinse și la fracțiunea din Timoc, ceea ce nu le prea convenea. Părerea conferențiarului este că Liga Culturală să facă propagandă intensă pentru ca grupul cel mai numeros și mai conștient al Românilor din peninsula balcanică să-și recâștige drepturile pierdute. Acest grup ar putea trezi și conștiința națională a Timocenilor cari sunt în pragul desnaționalizării. Ei ar fi centrul de radiație pentru formarea marelui bloc al Românilor din Serbia.

CĂRȚI, REVISTE, ZIARE

O revistă unghurească de cultură socială: **Korunk**. — Acum am primit primul număr din revista ce se întitulează **Korunk** (Epoca noastră), și e scoasă de d. Dienes László, un publicist unghur, cunoscut prin cercetările și scrierile sale din domeniul social. Apariția ei înseamnă că și minoritatea unghurească din Ardeal a simțit nevoia tot mai imperioasă de a se orienta în multiplele probleme ce ni-le pune actualitatea și a căror dezbateri necesită mai multă competență decât acelea a coloanelor de ziar. Astfel primul număr chiar, după un substanțial cuvânt de introducere, desbate probleme de deosebită importanță: Cităm titluri: Creștinismul și viața modernă, Nevroza epocii noastre, Problema economică a Europei centrale, Proporționalitatea și proiectul legii electorale românești. Din această scurtă revizie a conținutului mai important ne putem da seama de aportul ce-l aduce această revistă în domeniul publicațiilor sociale dela noi. Cronica extrem de bogată informează despre cele mai importante chestiuni sociale, filosofice, literare, economice, etc. În viitor vom reveni asupra articolelor mai importante și în legătură cu problemele cari ne preocupă și pe noi.

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMĂNALE

UNIVERSITATEA DIN CLUJ ȘI REALITATEA ROMÂNEASCĂ

S'a remarcat de mult activitatea bogată desfășurată de profesorii grupați în jurul celui mai înalt așezământ din Ardeal: Universitatea Clujului. E adeverat că aceste constatări s'au făcut mai mult cu graiul viu, în conversații particulare și mai cu seamă tot la noi în Ardeal. Chiar când am auzit voci de apreciere în presa de dincolo, niciodată nu am văzut ridicându-se apreciatorul până la înțelegerea scopurilor spre care converg acțiunile diferitelor institute și ale profesorilor din universitate: realitatea românească.

Ne bucură, chiar pentru aceasta, următoarele rânduri de înțelegere scrise de „Ideea Europeană”: „Buletinul Grădinei Botanice dela Universitatea din Cluj, este fără îndoială, în munca noastră de predominare a culturii de import și a spiritului imitativ, un prilej de însemnare pentru acei cari disperează de activitatea celor mai înalte foruri culturale românești în România nouă”. Iar mai departe „... cu atât mai mult este de relevant munca serioasă și aplecată la realitatea românească a profesorilor clujeni. Răscolind pământul d'aci, cercetând cu sârguință și pricepere „flora grădinilor țărănești române”, totul cu sinceritate, și numai în slujba culturii, profesorii Universității din Cluj, ne apar crescuți în prestigiul științific față de ambiantul curent.”

Horia Trandafir

Conferențiarul „Astrei” d-l Ioan Neagoe a fost în decursul lunii Februarie în Ighiu, în vederea organizării unui nou despărțământ al „Astrei”, cu sediul în Ighiu. S'a constituit un comitet de inițiativă, înscriindu-se mulți membri pe viață și fondatori. În curând se va ține adunarea de constituire.

După Ighiu a vizitat conferențiarul propagandist Zlatna, unde va fi sediul altui despărțământ, acesta al Ighiului, cu 17 comune. Și aici s'au înscris mulți membri promițând tot concursul lor desinteresat.

Violențele în literatura juridică. — D. Artur Gorovei arată într'un articol din „Lumea” dela Iași, că literatura juridică ardeleană nu este scutită de violențe de stil și reproduce fragmente dintr'o sentință a judecătorului de ocol din Șiria și dintr'o circulară a baroului din Oradea. Este adeverat, că magistrații ardeleni de baștină nu vorbesc și nu scriu o limbă românească ireproșabilă, ceea ce se explică făcându-și studiile la universitățile streine. Este o dureroasă lacună, pe care ei se vor năzui să o umple printr'o hârnice individuală, căutând a se pune la curent cu terminologia modernă și curat românească. Cine nu va

face cu plăcere aceasta? Dece să nu-și perfecționeze stilul judiciar, dat fiind că cultura lor juridică științifică, conștiințele lor serioase nu pot fi trase la îndoială? Mult folos în această privință a adus magistraților Ardeleni revista „Ardealul juridic”, care de patru ani popularizează terminologia corectă, corectează sentințele defectuoase în ce privește forma. Se înțelege, că nu se poate vorbi de toți magistrații ardeleni, că ar suferi de aceeași insuficiență literară. Mulți din ei, cari citesc literatură, ziare, reviste, au biblioteci particulare, cunosc literatura populară, au omis prin propria lor râvnă și autocritică literară defectele supărătoare. Ne unim și noi la dorința, ca magistratura să fie scutită de orice violență de limbaj, care nu poate onora nicidecum pe cineva, cu atât mai puțin pe un slujitor al Justiției.

Șomajul în Anglia. — Guvernul Baldwin n'a fost mai norocos decât cel socialist al lui Macdonald. Șomajul a crescut continuu. Actualmente se găsesc 1.307.000 muncitori fără lucru, pecând sub regimul travaist erau 1.160.000. Nici în ce privește traiul nu s'a putut înlătura valul scumpetei crescând, prețul articolelor alimentare s'a urcat continuu, salariile au sporit. Balanța comercială a suferit mari oscilațiuni: în 1925 importul s'a augmentat cu 45 milioane lire sterline, iar exportul produselor manufacturale a scăzut cu aproape 28 milioane. Promisiunile guvernului Baldwin de a realiza mai mult decât cel al lui Macdonald, nu s'au îndeplinit. Și cât de des se repetă aceeași poveste cu mai toate guvernele cari aruncă praf în ochii multimilor dornice de mai bine — până iau puterea. Dar democrațiile moderne ale lumii vor avea ac de cojocul guvernelor cari se joacă de-a cuvintele și promisiunile desarte.

O aniversare muncitorească. — În anul acesta se împlinesc 25 de ani, decând muncitorimea organizată în sindicate a reușit să-și creeze un birou internațional în Copenhaga. Încercările precedente rămaseră infructuoase. Se poate spune, că o mișcare muncitorească internațională bine condusă există numai dela crearea în 1901 a celui secretariat permanent care să susțină legăturile comune ale organizațiilor sindicale din toate țările. „Comunicatele de presă ale Federației sindicale internaționale” din Amsterdam No. 8 din 1926 precizează că în centrul festivităților comemorative va fi preocuparea de a instaura sau recăștiga ziua de opt ore de lucru. Muncitorimea conștientă că lupta sa va face posibilă o îmbunătățire a sortii mulțimilor și o sporire a umanității, va sărbători cu mult elan ziua comemorativă a mișcării sindicale.

„România de Nord”. — E titlul noului organ săptămânal, din Satu-Mare, care apare începând cu luna Decembrie anul trecut.

Fiind susținut — după cât știm — de un grup de tineri intelectuali, din toate par-

tidele politice, ziarul poartă timbrul unui nationalism intransigent, uneori poate prea impetuos.

Ne fiind angajat în luptele politice, a rămas un arbitru al situației, din acele părți, și toate mișcările întreprinse de gruparea din jurul său, au fost împăciuitoare și cu bune intenții.

Mișcarea începută, e o garanție a revirimentului sentimentului național pe acele plaiuri și-i dorim izbândă completă.

Cinematograful și publicul. — În viața cinematografulor din Cluj s'a produs o recentă schimbare pe urma căreia și la noi filmul va deveni tot mai mult factorul de educație artistică, morală și socială care este în America spre exemplu. Preocupările conducerii caselor de cinematograf din Cluj se orientează tot mai mult spre filmele de valoare incontestabilă, eliminând producția ce urmărește răscolirea instinctelor rele. Astfel au început să ruleze și la noi filme americane, al căror efect salutar asupra masselor e unanim recunoscut. Începutul s'a făcut cu „Micul Lord”, introdus de conferințe ocazionale.

Penetrațiunea germană în Italia. — Mussolini a pronunțat două discursuri de rară vehemență, refuzând categoric orice amestec al Germaniei în aranjarea problemei minoritare a Italiei. Se știe că Italia a rupt din corpul Austriei un teritoriu cu populație germană ce nu vrea întru totul să facă act de supunere față de legile italiene, reclamând autonomie culturală și administrativă. Dieta bavareză și Reichul german au îndemnat populația germană a Italiei la rezistență și au încercat să vestejiască politica „ducelui”. Infuriat însă ducele a arătat că Germania urmărește prin toate mijloacele, chiar și prin turism în Italia nordică, o acțiune de încurajare a populației germane de a se sustrage legilor și de penetrație atingând suveranitatea Italiei. Mussolini a declarat că turisții cu pantoloni scurți cari nu vin numai de plăcere în Italia, îi sunt suspecti și deci indezirabili. Italia refuză să supună autorității S. N. problema minoritară care este o chestie pur internă a statului italian. Sunt de reținut din acest conflict două lucruri: întâiu de toate Germania este puțin chemată să se pronunțe în problema minorităților față de care ea n'a avut niciodată vreo înțelegere; iar apoi încăpăținarea lui Mussolini în a considera problema minoritară ca fiind exclusiv internă, câtă vreme există un tratat internațional al minorităților pe care S. N. l-a aplicat adesea față de România. Oare numai România să sufere rigorile tratatelor internaționale, iar principalii lor semnatari nu?

A apărut:

Ion Mureșeanu. Musca (Cunoștințe folositoare, Seria A. Nr. 30. Prețul 4 Lei)

Gh. Șiadbei: Gări și trenuri (Cunoștințe folositoare, Seria D. N. 12. Prețul Lei 4.)

SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ

Reforma agrară în Transilvania. Lucrările de expropriere sunt încheiate, lucrările de improprietărire la fel, afară de unele litigii încă pândite la Consiliul superior agricolo, pământul e trecut în posesia țărănilor și nu a rămas decât operații de parcelare definitivă.

În acest loc avem intenție să dăm ultimele cifre privitoare la expropriere și improprietărire în Transilvania — mai bine în Ardeal, Banat, Crișana, Maramureș.

Până la 31 Decembrie 1925 au fost expropriate în Transilvania: 1.598.447 hectarii.

La acest pământ au fost găsiți în Transilvania 530.694 îndreptății.

Valoarea în rentă a întregului pământ expropriat în Transilvania va fi de lei 3.484.614.460 socotind la 2180 lei hectarul expropriat.

Până acum au fost dați în debit în Transilvania 5.919 lotași cu 10.424.321 lei.

Înainte de reforma agrară proprietatea era în Transilvania astfel repartizată:

rrop.	ha	%
Dela 0—10 ha	2.536.738	34 ⁰ / ₀
" 10 100 "	2.153.117	29 ⁰ / ₀
Peste 100 "	2.751.457	37 ⁰ / ₀

Total ha 7 441 312

iar proprietarii

Proprietăți	Proprietari	%
Dela 0—10 ha	843.448	87 ⁰ / ₀
" 10—100 "	113.887	11 ⁰ / ₀
Peste 100 "	4.601	0 6 ⁰ / ₀

Total 961.936

Prin urmare înainte de improprietărire 0.6 la sută din numărul proprietărilor dețineau 37 la sută din totalul hectarelor, și 87.6 la sută din numărul proprietărilor dețineau abea 34 la sută din totalul hectarelor.

După reforma agrară proprietatea este astfel repartizată

Proprietatea	ha	%
Dela 0—10 ha	4 135.185	55 ⁰ / ₀
" 10—100 "	2.153.117	29 ⁰ / ₀
Peste 100 "	1.153.010	15 ⁰ / ₀

Total ha 7.441 312

La improprietărire au fost declarați 530.694 îndreptății, din aceștia au fost improprietăriți 334.973.

Exportul petrolului. Totalul exportului produselor petrolifere și bitumurilor în 1925 este de 766.540 tone. Această cifră înțelege cifra exportului pe 1914, primul an de războiu, care era de 639.964 tone, mai mică încă de cât cifrele exportului pe 1912 și 1913 respectiv de 851.265 și 1.056.197 tone. Cifra cea mai mică în export este reprezentată de țițeiul (3 tone) și cea mai mare de petrolul rafinat (306.386 tone).

România la Salonic. La târgul de mostre din acest an ce se va ține la Salonic va participa și România. Uniunea Camerelor de Comerț a trimis pe d. inspector comercial N. Tacit la Salonic, pentru a face toate pregătirile cuvenite.

Banca Națională și Ardealul. Cunoscutul economist ardelean, d. Ion Lapedatu, profesor la Academia Comercială din Cluj, directorul general al Băncii „Albina” din

Sibiu și deputat, a fost numit director la Banca Națională din partea Ardealului.

Noi, care cunoaștem capacitatea și puterea de muncă a d-lui Lapedatu, ne bucurăm sincer de nimerita alegere făcută în persoana D-sale. Atât Banca Națională cât și Ardealul, nu vor avea decât de câștigat de pe urmă colaborării noului director la activitatea primului nostru așezământ de credit.

Politica monetară. Dacă voiți să vă convingeți de seriozitatea principiilor pe care este întemeiată politica monetară a guvernului urmăriți variațiile ei în raport cu variațiile valutare ale leului. Când leul crește, fie el și cu a suta parte dintr'o centimă, busturile politicianilor noștri se îndreaptă, nasul cată sfidător în sus și nu se vorbește de cât de revalorizarea leului. Întreaga lor înfățișare nu respiră de cât exclamația: „Vedeți că politica noastră a fost bună?” Când leul scade, cu oricât de puțin, spatele politicianilor se cocoșează, nasul cade în jos și nu se vorbește cu umilință, decât de stabilizarea leului. Mângăierea este că se propune un curs mai urcat celui existent. Politica lor nu corespunde unor principii imutabile și unor cunoștințe precise, totul e în funcție de Măria Sa Întâmplarea.

Pentru moment suntem în scoborâre. Leul a ajuns la 2.19 centime elvețiene. Și nu se vorbește de cât de stabilizare.

Colete postale externe. În 22 orașe mari ale țării se vor primi de-acum înainte colete postale pentru toate țările. Se vor primi și scrisori de valoare. Greutatea pachetelor primite variază după țări. La valoarea declarată leul aur se va socoti la 45 lei hârtie. Taxarea coletelor variază de la țară la țară. Poșta făgăduiește și despăgubiri pentru pachetele pierdute.

Exportul păcurii. Producția țițeiului a bătut recordul în 1925. În acest an producția țițeiului a trecut de 2.244.000 tone,

când producția cea mai mare dinainte de războiu a fost atinsă în 1912—13 cu 1.898.000 tone. Producția a întrecut toate necesitățile și toate posibilitățile de prelucrare. Producătorii au cerut libertatea de export a păcurei. Cererea va trebui fără îndoială satisfăcută fiindcă societățile nu mai au unde depozita cantitățile imense ce sunt extrase. Producție în Februar a fost în mijlociu de 450 vagoane pe zi, cece înseamnă peste 2.700.000 tone anual.

Moartea fusului. E vorba de unitatea de măsură a pieilor. În timpul acesta de criză economică, financiară, culturală, morală când ne lipsesc căi de comunicații, când leul este într'o jalnică cădere, când dificultățile materiale lasă școalele fără buni învățători și administrația fără cinstiți funcționari, când întreaga noastră viață socială zace într'o criză fără precedent, Ministerul de industrie introduce măsurarea obligatorie a pieilor în sistemul metric. Pentru aceasta vor trebui noi aparate planimetre complicate cu principiul integrării (regula lui Simpson) sau bazate pe principiul polar.

Casa arde și baba se piaptână.

Politică economică de sfârșit de regim. Era știut că oricare alt guvern în locul celui de astăzi, evident dacă și acela nu ar fi fost supt nefasta influență economică a d-lui Vintilă Brătianu, ar fi redus sau desființat taxele de export, și ar fi lăsat puțina să răsuflă vieții economice. Pentru a răpi acest merit guvernului ce vine, delegația economică a guvernului de astăzi a hotărât să lase exportul liber și să reducă simțitor taxele vamale. Numai că efectul acestei măsuri este contrar celui așteptat. Măsura de astăzi este o mărturisire de faliment al unei întregi concepții economice, este o mărturisire de incapacitate, și țara are drept să tragă la răspundere pe acei care au adus-o în starea nenorocită de astăzi.

Intreprinderile

Forestiere Române

SOCIETATE ANONIMĂ

Capital Social și Rezerve Lei 70,000.000

SEDIU:

CLUJ, CALEA REGELE FERDINAND NO. 36

UZINELE:

Valce-Draganului gara Poieni, Coșnea gara
Trotuș, Lesnie halta, Veșel, Oloșani

Adresa telegrafică: „FORESTIERA”
TELEFON: 11—50

Desfacerea mărfurilor se face prin Reprezent.
Generală

„Comerțul Lemnului” S. A.
CLUJ, Calea Regele Ferdinand No. 38.

Adresa telegrafică: „COLLE” — Telefon No. 11—50.

„BIHOREANA“

Institut de Credit și Economii Săcietate Anonimă în Oradea.

C O N V O C A R E .

Domnii acționari ai institutului de credit și economii **Bioreana S. A.** din Oradea, prin aceasta sunt convocați, conform dispozițiilor §-lui 19 din statutele societății la a

XXVII-a Adunare Generală Ordinară

ce va avea loc în Oradea **Joi, în 11 Martie a. c. orele 10 a. m.** în localul institutului, cu următoarea.

ORDINE DE ZI:

1. Deschiderea și constituirea adunării generale.
2. Raportul Consiliului de Administrație.
3. Raportul Comitetului de Censori despre examinarea socoților anuale, a bilanțului și a propunerilor relative la distribuirea profitului net.
4. Stabilirea bilanțului, distribuirea profitului net și descărcarea Consiliului de Administrație și Comitetului de Censori de gestiunea anului 1925.

5. Determinarea scopului pentru care este a se întrebuința suma destinată pentru scopuri de binefaceri.

6. Alegerea a 5 membri în Consiliul de Administrație cu mandat pe 6 ani.

7. Eventuale propuneri în sensul statutelor.

Se atrage atențiunea domnilor acționari la următoarele dispoziții din statute :

§. 24. Pentru exercitarea dreptului de vot se cere, ca acționarul să fie trecut ca proprietar al acțiunilor sale în cărțile institutului cel puțin cu 6 luni înainte de adunare, și cu 24 ore înainte de aceasta să depună pe lângă revers la cassa institutului respective la locurile designate de Consiliul de Administrație, acțiunile sale, eventual și dovezile de plenipotență.

Acțiunile depuse la locurile designate de Consiliul de Administrație se vor lua în considerare numai încât reversalul despre depunere, cel puțin cu 24 ore înainte adunării generale s'a depus la institut.

Oradea, la 20 Februarie 1926.

Consiliul de Administrație-

ACTIVE

C O N T U L - B I L A N Ţ

PASIVE

Cassa în număr	7265968	61		Capital societar			10032200
Bonuri la bănci	2128922	80	9394891	Fondul de rezervă*)	8230000	—	
Cambii de bancă	2794476	90		Fondul de rezervă pf. binefacere	89600	—	
Cambii cu acop. hip.	21549420		49494187	Fondul Dr. Coriolan Pop	688	60	
Credite hipotecare			71282	Fondul de penziuni**)	630000	—	
Credite hip. pe amort.			6813	Reserve pentru creanțe dubioase	859218	—	4816698
Credite de cont-curent			60351039	Depuneri spre fructificare pe livret	85240616	73	
Calea Ferată din Bicsad-Târșolt			5901857	Depuneri în cont-curent	4086608	80	89327225
Credite pe efecte			5288	Creditori			7741856
Efecte publice și acțiuni			5048171	Depozite de cassă			1377784
Imobile (1 casă în Oradea, 4 în județ)			2000000	Credite hipotecare cedate			17995
Mobilier (Centrala și 6 Filiale)			450000	Reescont			14071500
Diverse conturi debitoare			560157	Dividende neridicate			90121
				Interese transitoare			1802311
							4001501
							PROFIT NET
			133278189				27
							* Cu dotația din anul acesta se urcă la L 3.030.150 17
							** Cu dotația din anul acesta se urcă la L 750.045 06

DEBIT

C O N T U L D E P R O F I T Ș I P I E R D E R E

CREDIT

Interese :				Interese :			
pentru fondul de rezervă		94439	54	dela cambii de bancă			1950609
pentru depuneri spre fructificare		10419410	01	" " cu acop. hip.			1157664
de reescont		1848009	—	" " credite hipotecare			4805
Salare		1838092	01	" " pe amortizare			95
Cheltuieli generale :				" " cont-curent			4991661
tipărituri, porto, luminat, încălzit, chirie, etc.		972563	38	" " efecte publice și acțiuni			249175
Impozite		2150335	60	Venitul imobilelor			200045
Amortizări : din mobilier	69373	89		Provizioni			13214668
pentru creanțe dubioase	815000	—	884378				82
			4001501				PROFIT NET
			21768725				17

Romul Barbu
director-general.

Oradea, la 31 Decembrie 1925.

Ioan Pop
prim-contabil-procurist
expert contabil.

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE :

Dr. Nicolae Popovici, președinte. **Samuil Ciceronescu**, vice-președinte.
Vasiliu Carțiș, **dr. Iuliu Chiș**, **Andrei Horvath**, **dr. Dumitru Mangra**, **Iosif Moldovan**,
dr. Iacob Radu, **dr. Nicolae Zigre**

Subsemnatul Comitet am examinat contul prezent și l-am aflat în deplină regulă și în consonanță cu registrele institutului.

COMITETUL DE CENSORI :

Ioan Papp președinte. **Gheorghe Maior** vice-președinte. **Ștefan Ciuntu** expert-contabil. **Alexandru Hașăș** **Dr. Teodor Popa**

Adresa abonatului

„ASTRA“

Prima Fabrică Română de Vagoane și Motoare Soc. An.

Direcțiunea Gen.: **BUCUREȘTI**,
Str. LASCAR CATARGIU No. 11

! Adresa teleg.: *Vagonastra.* !
Scrisori: *Căsuța poștală 136.* !

Direcțiunea fabricelor Arad:

Orice fel de vagoane de persoane, de marfă și de lux. Vagoane Cisterne pentru spirt, petrol și benzină. Vehicule industriale, forestiere și agricole. Construcțiuni de fer, stâlpi nituiți. Piese de mașini forjate. Zdrobitoare de cânepă. Poduri. Piese turnate de fer și de bronz. Cazane cu înaltă tensiune sistem Gefia, Kornwall, Tischbein, Dürr-Mödling etc. Rezervoare pentru apă, spirt, petrol și benzină de orice formă și mărime. Piese de rezervă pentru vagoane

Oferte și devize, la cerere.

„Exlibris“, revistă lunară a bibliofililor editura
LEPAGE Cluj
abonament lunar 120 lei, un număr 20 lei.

Lumea
PRETENȚIOASĂ
cumpără pretutindeni produsele
FABRICEI

„Hess“

Prima fabrică de bonboane și ciocolată din Transilvania Soc. Anon.

BRĂȘOV

Telefon 671 și 215

„NORA“

SOBE ARTISTICE DE FAIANȚĂ
SE POT COMAND DIN CLUJ
CALEA REGELE FERDINAND 38

LA MAGAZINUL FABRICEI „IRIS“

Se pot vindeca bolile de plămâni?

Această importantă chestiune

este tratată de autor, de Dr. med. Guttman, și prim-medic al lui Finsenkuranstalt din Berlin, într'o broșură bogat ilustrată.

Această broșură o obține orice medic gratuit și fără taxă de porto prin firma:

Puhlmann & Co., Berlin D. Mûgelstrasse 25-25a